

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยเรื่องสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดยะลาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำราวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอเนื้อหาตามลำดับดังนี้

2.1 บริบทโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี

2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

2.2.1 แนวคิดการบริหารงานวิชาการ

2.2.2 ความสำคัญของงานวิชาการ

2.2.3 หลักการและกระบวนการบริหารงานวิชาการ

2.2.4 ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.บริบทโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเดิมมีการจัดการศึกษาในรูปแบบ “ปอเนาะ” และด้วยนโยบายของรัฐที่มุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงเปลี่ยนรูปแบบมาเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในปัจจุบัน แต่ปอเนาะบางแห่งในปัจจุบันยังคงไว้แบบเดิมอยู่และรัฐบาลอนุญาตให้จดทะเบียนเป็นสถานศึกษาในรูปแบบพิเศษ โดยใช้ชื่อว่า “สถานศึกษาปอเนาะ”

“ปอเนาะต้นกำเนิดของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และทำหน้าที่ให้การศึกษาแก่คนในชุมชนมุสลิมมาตั้งแต่อดีต ซึ่งคำว่า “ปอเนาะ” เป็นคำที่มาจากภาษาอาหรับว่า “ฟุนดูก” ซึ่งแปลว่าโรงแรมหรือที่พัก (hotel) แต่ในภาษามลายูนั้นคำว่า “ปอเนาะ” หรือ “ปอนด็อก” ถูกนำมาใช้ในความหมายว่ากระท่อม สำหรับมุสลิมในประเทศไทยและมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยทั่วไปแล้วนั้น คำว่า “ปอเนาะ” หมายถึงสถาบันการศึกษาแบบดั้งเดิม ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนการสอนจะยึดถือรูปแบบหะลาเกาะฮ์ โดยนักเรียนจะนั่งล้อมรอบครูผู้สอนเพื่อฟังการบรรยาย ใช้บ้านโต๊ะครูเองเป็นสถานที่ในการจัดการเรียนการสอน และเมื่อจำนวนนักเรียนเพิ่มจำนวนมากขึ้น ก็จำเป็นต้องมีสถานที่ที่กว้างขวางกว่า จึงย้ายจากบ้านของโต๊ะครูไปยังสุเหร่าหรือมัสยิดในที่สุด

หลังจากที่ปอเนาะได้แปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเสร็จสิ้น ใน พ.ศ. 2514 โดยอยู่ในความควบคุมของกองโรงเรียนราษฎร์ กรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กฎหมายที่ใช้บังคับและควบคุมโรงเรียนราษฎร์ คือ พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 ซึ่งใช้บังคับมาตั้งแต่วันที่ 10 ก.พ. 2497 ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2515 ได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216

ให้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) ขึ้นในกระทรวงศึกษาธิการ และโอนงานของ กองโรงเรียนราษฎร์ไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และในปี พ.ศ. 2518 ได้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 อีกครั้งหนึ่ง เรียกว่า พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2518 ต่อมาในปี พ.ศ. 2525 จึงได้เปลี่ยนชื่อ พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์เป็น พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน เพื่อให้สอดคล้องกับชื่อ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งใช้มาจนถึงปัจจุบันนี้ ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในปี พ.ศ. 2526 (สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 2, 2538 : 85) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจัดเป็นโรงเรียนตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. โรงเรียนเอกชนตามมาตรา 15(1) เป็นโรงเรียนที่สอนวิชาศาสนาควบคู่กับวิชาสามัญ ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามมาตรา 15 (1) แบ่งย่อยได้อีก 2 ลักษณะ คือ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามประเภทบริหารโดยสมาคมหรือมูลนิธิ ซึ่งเป็นองค์บุคคลนิติบุคคล ทางราชการอุดหนุนงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายรายหัว 100 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งโรงเรียนลักษณะดังกล่าว ทางราชการจะถอนข้าราชการครูที่ไปช่วยสอนวิชาสามัญออก เนื่องจากได้รับการอุดหนุนไปจ้างครูโดยเฉพาะแล้ว หากโรงเรียนมีความจำเป็นต้องมีข้าราชการครูที่ทางราชการส่งไปช่วยสอน จะต้องคืนเงินจำนวนเท่ากับวุฒิการศึกษาขั้นต้นของ ข้าราชการคนดังกล่าวให้แก่ทางราชการ และลักษณะที่ 2 คือ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามประเภทบุคคลเป็นผู้รับใบอนุญาต ซึ่งทางราชการจะอุดหนุนงบประมาณค่าใช้จ่ายรายหัวเช่นเดียวกับโรงเรียนเอกชนสามัญทั่วไป แต่ทางราชการจะส่งข้าราชการครูส่วนหนึ่งสอนวิชาสามัญปฏิบัติการสอนร่วมกับครูที่โรงเรียนจ้างสอน

2. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตามมาตรา 15(2) แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ซึ่งส่วนหนึ่งจัดการเรียนการสอนทางอิสลามศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และอีกส่วนหนึ่งจัดการเรียนการสอนวิชาสามัญตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการควบคู่ไปด้วย แต่สภาพความพร้อมทั้งบุคลากรและระบบการจัดการเรียนรู้อย่างไม่เข้าเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการที่จะยกระดับสู่การเป็นโรงเรียนตามมาตรา 15 (1) แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 (Saifuddeen Abu Ni-nasreen, 2558 : ระบบออนไลน์)

2.2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

2.2.1 แนวคิดการบริหารงานวิชาการ

ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการนับว่าเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการบริหารจัดการโรงเรียน เพราะงานวิชาการเป็นงานสอนคนให้มีคุณภาพตามประเทศชาติต้องการ งานวิชาการเป็นการ จัดการ กิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน จึงเกี่ยวข้องกับการวางแผนการดำเนินงาน ตลอดจน การพัฒนาปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

กุลชญา เทียงตรง (2550 : 34) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารจัดการ กิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ด้วยความ ร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย นับตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนตลอดจนการวัดประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับความมุ่งหมาย และจุดมุ่งหมายของการศึกษา

สันติ บุญภิรมย์ (2552 : 21) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารจัดการ กิจกรรมต่างๆ ทุกชนิดทุกประเภทที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และตลอดจนการจัดการ สิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น เปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ ไปหล่อเลี้ยงหัวใจ ดังนั้น การบริหารจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญของงานวิชาการที่สามารถทำให้งาน วิชาการเกิดผลดีอยู่ตลอดเวลา ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุณภาพของการศึกษาอย่าง ต่อเนื่อง

นภาดา ผูกสุวรรณ (2553: 17) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหาร สถานศึกษาโดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมีการพัฒนาการเรียนการสอนในด้านต่างๆ ให้ ได้ผลดี บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ให้นักเรียนมีความ ประพฤติดี มีลักษณะนิสัยที่ดี สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2553:30) ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการว่า เป็น กระบวนการหรือกิจกรรมการดำเนินงานต่างๆที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลให้ดีขึ้นตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับ ผู้เรียน

จากความหมายการบริหารงานวิชาการที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นการ ดำเนินงานของสถานศึกษา หรือ การบริหารจัดการกิจกรรมทุกชนิดทุกประเภทที่เกี่ยวกับการเรียน การสอน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์ และเกิดประโยชน์สูงสุด ต่อผู้เรียน

2.2.2 ความสำคัญของงานวิชาการ

ศาสนาอิสลามได้ให้ความสำคัญของการศึกษาหาความรู้ ส่งเสริมสนับสนุนให้มุสลิมทุกคนได้เรียนรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อจะได้นำความรู้เหล่านั้นมาปฏิบัติในประจำวัน ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในคัมภีร์อัลกรุอานว่า

قوله تعالى: ﴿يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾

[المجادلة: 11]

ความว่า : “ อัลลอฮ์จะทรงยกย่องเทิดเกียรติแก่บรรดาผู้ศรัทธาในหมู่พวกเจ้า และบรรดาผู้ได้รับความรู้หลายชั้น และอัลลอฮ์ทรงรอบรู้ยิ่งในสิ่งที่พวกเจ้ากระทำ” (มูญาตลอะฮฺ 58 : 11)

อัลหะดีษบทหนึ่งที่ท่านเราะซูล ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า

((طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ))¹

ความว่า : “การศึกษาเป็นสิ่งบังคับ (ฟัรฎ) สำหรับมุสลิมทุกคน”

จากอัลหะดีษข้างต้นแสดงให้เห็นว่า อิสลามได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาหาความรู้ มุสลิมทุกคนจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาตนตามแนวทางของอิสลามให้เป็นคนดี มีสติปัญญา มีคุณธรรมจริยธรรม และดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม

นราวดี ศิริโรจน์ (2543, หน้า 11) ให้ความเห็นไว้ว่า การบริหารวิชาการเป็นงานสำคัญ และเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากทุกสถาบันการศึกษามีจุดมุ่งหมายให้ การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ มีจริยธรรม คุณธรรมเป็นที่ต้องการของสังคม และตามหลักสุตร กำหนดไว้

การบริหารงานวิชาการเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา สำหรับผู้ที่มิบทบาทหน้าที่ ใน การบริหาร ได้สนับสนุนส่งเสริมให้โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้บรรลุตามจุดหมายของ หลักสุตรทุกระดับที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถศึกษาหรือตรวจสอบได้จาก

1. โรงเรียนมีขอบข่ายการบริหารงานวิชาการชัดเจนขึ้น
2. ผู้บริหารโรงเรียนเกิดแนวคิดในการพัฒนางาน

¹ อัลหะดีษบันทึกโดย อิบน์ มานูฮะห์. 1984 : 48 หะดีษหมายเลข 86

3. ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครู ตระหนักและร่วมมือพัฒนางานวิชาการในโรงเรียน อย่างจริงจัง

4. ผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิจกรรมปฏิบัติในการบริหารงานวิชาการ จะเปลี่ยนแปลงไปตามจุดหมายของหลักสูตร และนโยบายของการบริหารระดับกรม เช่น นโยบายเร่งรัดคุณภาพ นโยบายการปฏิรูปการศึกษา นโยบายการอ่านคล่องเขียนคล่อง เป็นต้น กิจกรรมปฏิบัตินอกจากจะส่งผลต่อนักเรียนโดยตรง จะต้องส่งผลต่อส่วนรวมในระดับชาติด้วย ดังนั้น การดำเนินกิจกรรมจึงเป็นความร่วมมือของ ทุกฝ่ายที่จะช่วยเหลือกัน คณะครูของโรงเรียนหรือทีมงานในโรงเรียนจะมีความสำคัญยิ่งที่จะ ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการ

อุทัย บุญประเสริฐ (2540, หน้า 25) ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของงานวิชาการว่า งานวิชาการเป็นงานหลัก เป็นงานที่ใหญ่ที่สุดของระบบ เป็นงานที่เป็นหัวใจของสถานศึกษา และมีหลักสูตรซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของงานวิชาการ ที่จะตอบสนองและสนับสนุนงานวิชาการ ให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, หน้า 33) ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของ งานวิชาการไว้ ดังนี้

1. งานวิชาการเป็นงานที่มุ่งเน้นการพัฒนาสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม มีเจตคติ และค่านิยมให้ผู้เรียนเป็น คนเก่ง คนดี และมีความสุขในการดำรงชีวิต และเป็นผู้มีคุณค่าในสังคม

2. งานวิชาการเป็นตัวกำหนดปริมาณงานของโรงเรียน เมื่อโรงเรียนมีงานวิชาการมาก ปริมาณงานด้านอื่น ๆ ย่อมมีมากตามไปด้วย

3. งานวิชาการเป็นเครื่องตัดสินคุณภาพของโรงเรียน การพิจารณาคุณภาพของโรงเรียน ต้องอาศัยงานทางด้านวิชาการของโรงเรียน โดยพิจารณาวิธีการและผลผลิตของระบบงาน วิชาการ อันได้แก่ วิธีการสอนของครู การบริหารงานวิชาการ ความสำเร็จของครู ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นต้น

4. งานวิชาการเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จ และความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากงานวิชาการเป็นงานหลักในสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการ กระตุ้น และส่งเสริมให้ครูร่วมมือกัน ในการปรับปรุงงานวิชาการของโรงเรียนอยู่เสมอ ดังนั้น ผู้บริหาร สถานศึกษา ต้องรู้จักวางแผนการติดต่อสื่อสาร การประสานงาน การควบคุมบังคับบัญชา การวินิจฉัยสั่งการ การ

มอบหมายงานให้ถูกต้องและเหมาะสมเพื่อให้การปฏิบัติงานวิชาการ บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553 : 1) ได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการว่า การบริหารงานวิชาการ เป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา ไม่ว่าจะสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า งานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารการศึกษา และเป็นงานหลักของสถานศึกษาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียน เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาคือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งขึ้นอยู่กับงานวิชาการทั้งสิ้น และยังเป็นตัวกำหนดปริมาณงานของสถานศึกษา การจัดสรรทรัพยากรให้แก่โรงเรียน คุณภาพของโรงเรียน และเครื่องชี้วัดความสำเร็จ ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์กร

2.2.3 หลักการและกระบวนการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการถือเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษา เป็นงานหลักและสำคัญที่สุด มีขอบข่ายงานที่กว้างขวางมาก จึงมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงหลักการบริหารงานวิชาการ สรุปได้ดังนี้

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2545, หน้า 9) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการบริหารงาน วิชาการที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. หลักการพัฒนาคุณภาพ (Quality Management) เป็นการบริหารเพื่อไปสู่ ความเป็นเลิศทางวิชาการ องค์ประกอบของคุณภาพที่เป็นตัวชี้วัดคือผลผลิต และกระบวนการ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคลากรและผู้รับบริการได้รับความพึงพอใจ พัฒนาศักยภาพเป็นที่ยอมรับ ของสังคมในระดับสากลมากขึ้น โดยอาศัยกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาได้แก่ การควบคุม คุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินผล

2. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) การปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการบริหาร ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ โดยหลักการมีส่วนร่วม การเสนอแนะ และการพัฒนา ในงานวิชาการต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย จึงอาจดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการ วิชาการโดยมีเป้าหมายไปสู่การพัฒนาคุณภาพได้มากขึ้น การมีส่วนร่วมต้องเริ่มจากการร่วมคิด ร่วมทำและร่วมประเมินผล

3. หลักการ 3 องค์ประกอบ (3-Es) ได้แก่ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ประหยัด

- 3.1 หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) คือ การปฏิบัติตามแผน ขั้นตอน และกระบวนการที่กำหนดไว้ ตลอดจนจนสามารถปรับปรุงแก้ไขได้เมื่อเกิดปัญหาและอุปสรรคขณะ

ดำเนินการ การมีประสิทธิภาพเน้นไปที่กระบวนการ (Process) การใช้กลยุทธ์และเทคนิควิธีต่าง ๆ ที่ทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์มากที่สุด

3.2 หลักประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ได้ผลผลิต (Outcome) ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความรู้ความสามารถ มีทักษะ เพิ่มขึ้น รวมทั้งการคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ได้รับ อย่างไรก็ตามมักใช้สองคำนี้ควบคู่กันคือ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3.3 หลักประหยัด (Economy) หมายถึง การใช้เวลาน้อย การลงทุนน้อย การใช้กำลังหรือแรงงานน้อย โดยไม่ต้องเพิ่มทรัพยากรการบริหาร แต่ได้ผลผลิตตามที่คาดหวัง ดังนั้น การลงทุนทางวิชาการจึงต้องคำนึงหลักความประหยัดด้วยเช่นกัน

4. หลักความเป็นวิชาการ (Academics) หมายถึง ลักษณะที่ครอบคลุมเนื้อหาสาระ ของวิชาการได้แก่ หลักการพัฒนาหลักสูตร หลักการเรียนรู้ หลักการสอน หลักการวัดผล ประเมินผล หลักการนิเทศการศึกษา และหลักการวิจัย เป็นต้น หลักการเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์

จรรยา แก้วเอี่ยม (2555 : 6) ได้กล่าวถึง หลักการบริหารงานวิชาการไว้ดังต่อไปนี้

1. ให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยยึดกรอบตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคม โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

2. มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร

4. จัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพและจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ที่สามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้นทั้งระดับเขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษา

จากที่นักวิชาการได้กล่าวมา สรุปได้ว่า หลักการบริหารงานวิชาการเป็นแนวคิดเพื่อให้การปฏิบัติบรรลุสู่ความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการ ดังนั้น ในการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารจึงต้องใช้ทั้งหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการคำนึงถึงคุณภาพผู้เรียนเป็นหลัก ตลอดจนถึงคำนึงถึงบุคลากรในสถานศึกษาด้วย โดยที่ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการบริหาร จำเป็นต้องให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหาร ให้การส่งเสริมสนับสนุน ตลอดจนดูแลเอาใจใส่ด้วยความยุติธรรมและเสมอภาคกัน

1643
2562

และนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานวิชาการ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2543) ได้กำหนดไว้ว่า กระบวนการบริหารงานวิชาการในการดำเนินงานของสถานศึกษาส่วนใหญ่จะใช้วงจรการบริหารคุณภาพ PDCA ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือการวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบประเมินผล (Check) และการปรับปรุง/นำไปใช้ (Action) ขั้นตอน PDCA มีดังนี้

1.ขั้นการวางแผน (Plan) ผู้บริหารเป็นผู้ประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดกับการจัดการศึกษา เพื่อให้ทราบความต้องการหรือความคาดหวังของผู้ปกครอง และศึกษามาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด รวมทั้งศึกษาถึงศักยภาพของสถานศึกษาก่อนที่จะร่วมกันกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ หรือเป้าหมายของสถานศึกษา จากนั้นร่วมกันจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย และกำหนดเป็นภารกิจของสถานศึกษา แล้วจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในระยะยาว คือ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาระยะสั้น คือ แผนปฏิบัติงานประจำปี โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นผู้ลงนามและรับรองแผนการดำเนินการที่ร่วมกันกำหนดขึ้น

2.ขั้นการปฏิบัติตามแผน (Do) ผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการส่งเสริมสนับสนุน ควบคุม กำกับ ดูแล ให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนอำนวยความสะดวกให้แก่บุคลากรภายในสถานศึกษาที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน และรับผิดชอบแผนงานและโครงการให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ

3.ขั้นการตรวจสอบประเมินผล (Check) เมื่อบุคลากรภายในสถานศึกษาที่รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมตามแผนงาน / โครงการได้ดำเนินกิจกรรมตามแผนแล้ว ให้ผู้บริหารเป็นผู้คอยตรวจสอบติดตามตลอดเวลา ตั้งแต่เริ่มโครงการ ระหว่างโครงการ และสิ้นสุดโครงการ หรือให้ผู้แทนเป็นผู้ตรวจสอบการประเมินตนเองของบุคลากรที่รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม/โครงการ โดยผู้บริหารมีบทบาทเป็นแกนนำตั้งแต่การกำหนดบทบาทหน้าที่และผู้รับผิดชอบ การกำหนดกรอบการประเมินตนเอง การสร้างเครื่องมือในการประเมิน การดำเนินการประเมิน การวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งการเขียนรายงานการประเมินตนเอง โดยผู้บริหารอาจจะแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อเขียนรายงานการประเมินตนเองด้วย

4.ขั้นการปรับปรุง/นำไปใช้ (Action) เมื่อสถานศึกษาได้ประเมินตนเองแล้ว ผู้บริหารจะต้องนำผลการประเมินตนเองไปใช้ในการวางแผน/กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพในปีการศึกษาต่อไปหรือนำผลที่ได้ไปปรับปรุงแผนงาน/โครงการในปีการศึกษานั้นให้ประสบความสำเร็จต่อไป

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ในกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาส่วนใหญ่จะใช้ วงจรการบริหารคุณภาพ PDCA ตลอดจนการวางแผนพัฒนา หรือการวางแผนกลยุทธ์ ซึ่งเป็นการ วางแผนที่มีพื้นฐานมาจากสภาพที่เป็นปัญหา หรือความต้องการที่จะพัฒนางาน และกำลัง งบประมาณ การนำแผนไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ และการประเมินผลการปฏิบัติตาม แผน เพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินงานต่างๆสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

2.2.4 ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในสถาบันการศึกษา การกำหนด ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการนั้น ได้มีผู้กำหนดขอบข่ายไว้ ดังนี้

อนุศักดิ์ สมิตสันต์ (2540 : 21 - 22) ได้สรุปแนวคิดการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ว่า จำแนกงานออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การจัดกระบวนการบริหารงานวิชาการ ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของงานบริหารที่จะก่อให้เกิด ประสิทธิภาพต่องานวิชาการ ได้แก่การวางแผนงานวิชาการ การติดตามผลการปฏิบัติงานตาม แผนงานและโครงการ และการประเมินผลซึ่งเป็นการประเมินระบบงานหรือแผนงานที่วางไว้

2. การจัดและพัฒนางานวิชาการ ได้แก่การจัดทำแผนการสอนของโรงเรียน คือ การพัฒนา หลักสูตรสู่การปฏิบัติ การจัดทำโครงการสอน การวัดและประเมินผล การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และจัดห้องสมุด การจัดสื่อการสอน คู่มือการสอน ตลอดจนปัจจัยเกื้อหนุนอื่น

3. การส่งเสริมและควบคุมงานวิชาการ หมายถึง การส่งเสริมงานวิชาการตลอดจนควบคุม งานให้มีคุณภาพ การจัดห้องเรียนให้สอดคล้องกับรายวิชา การส่งเสริมงานวิชาการให้ครบ มีความรู้ เพิ่มเติมและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา

กมล ภูประเสริฐ (2544 : 9 - 16) กล่าวว่า ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการประกอบด้วย

1. การบริหารหลักสูตร
2. การบริหารการเรียนการสอน
3. การบริหารการประเมินผลการเรียน
4. การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา
5. การบริหารพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ

6. การบริหารการวิจัยและพัฒนา
7. การบริหารโครงการทางวิชาการอื่น ๆ
8. การบริหารระบบข้อมูล และสารสนเทศทางวิชาการ
9. การบริหารการประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2545 : 3 - 4) กล่าวว่า ความสำเร็จของสถานศึกษาอยู่ที่การบริหารงานวิชาการ ซึ่งขอบข่ายของงานวิชาการประกอบด้วยงานดังต่อไปนี้

1. การวางแผนงานวิชาการที่เกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้โดยมีรายละเอียด ดังนี้
 - 1) แผนปฏิบัติงานวิชาการ เช่น การประชุมเพื่อการวางแผน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ
 - 2) โครงการสอน เป็นการจัดรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องสอน
 - 3) บันทึกการสอน เป็นการแสดงรายละเอียด เป็นคู่มือการสอนแสดงรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับการสอน
 2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี และสามารถปฏิบัติได้ จะต้องมีการจัดการเรียนการสอน ดังนี้
 - 2.1 การจัดตารางสอน
 - 2.2 การจัดชั้นเรียน
 - 2.3 การจัดครูเข้าสอน
 - 2.4 การจัดเอกสารแบบเรียน
 - 2.5 การปรับปรุงการเรียนการสอน
 - 2.6 การฝึกงาน
 3. การจัดบริการเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและการส่งเสริมหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ได้แก่
 - 3.1 การจัดสื่อการเรียนการสอน
 - 3.2 การจัดห้องสมุด
 - 3.3 การนิเทศการสอน
 4. การวัดและประเมินผล เป็นกระบวนการที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอนเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและการวิเคราะห์ผลการเรียน
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545) ได้เสนอแนะขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการแก่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาไว้ 8 ด้าน ดังนี้
1. ด้านงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการนำไปใช้
 2. ด้านงานพัฒนากระบวนการเรียนรู้

3. ด้านงานวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน
4. ด้านงานประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
5. ด้านงานพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อทางการศึกษา
6. ด้านงานพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้
7. ด้านงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
8. ด้านงานส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทางวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2552:6-7) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
6. การพัฒนา แหล่งการเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือ ในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่นและองค์กรอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

จากขอบข่ายการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดต่าง ๆ สรุปได้ว่ามีความคล้ายคลึงกันคือ เน้นด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการส่งเสริมการจัดการศึกษาซึ่งเกิดจากความร่วมมือ และการสนับสนุนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โดยอาจแบ่งรายละเอียดแต่ละด้าน แตกต่างกัน

สำหรับขอบข่ายในการบริหารงานวิชาการจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยยึดการบริหารงานวิชาการตามกระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 7) ซึ่งแบ่งขอบข่ายการบริหารงานวิชาการออกเป็น 17 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
2. ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ
3. ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
4. ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
5. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
6. ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
7. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
8. ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
9. ด้านการนิเทศการศึกษา
10. ด้านการแนะแนว
11. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
12. ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
13. ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
14. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ องค์กร หน่วยงานสถานศึกษา ประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
15. ด้านการจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
16. ด้านการคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
17. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

จากขอบข่ายการบริหารงานวิชาการทั้ง 17 ด้านข้างต้นสามารถอธิบายในแต่ละด้านดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น

การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การจัดประชุมคณะครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อระดมความเห็นในการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น และจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชนรอบข้างเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น ตลอดจนสำรวจความต้องการ และความเห็นของชุมชนที่ต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 9-12) กล่าวว่า การศึกษาวิเคราะห์ หออบสาระของหลักสูตรท้องถิ่น มีแนวปฏิบัติเพื่อดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์หออบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดทำไว้
2. วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา เพื่อกำหนดจุดเน้นหรือประเด็นที่สถานศึกษาหรือ กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาให้ความสำคัญ
3. ศึกษาและวิเคราะห์หออบสาระสนเทศของสถานศึกษาและชุมชน เพื่อเป็นหออบสาระจัดทำ การเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
4. จัดทำหออบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษา เพื่อนำไปจัดทำรายวิชาพื้นฐาน หรือ รายวิชาเพิ่มเติม จัดทำคำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อจัด ประสบการณ์และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่วุเรียนประเมิณผลและปรับปรุง

สรุปได้ว่ การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้วามเห็นการพัฒนาสาระ หลักสูตร ท้องถิ่น เป็นการศึกาวิเคราะห์หออบสาระของหลักสูตร เพื่อให้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง นำมาทำหออบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

2. ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ

การวางแผนงานด้านวิชาการ หมายถึง การจัดประชุมฝ่ายวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนงานวิชาการก่อนเปิดภาคเรียน และกำหนดปฏิทินปฏิบัติงานวิชาการ จัดวางแผนทาง ปฏิบัติเกี่ยวกับภาระหน้าที่ในด้านวิชาการในแต่ละเรื่อง โดยช่วยกันระดมความคิด และวางระเบียบวิธี ปฏิบัติในแต่ละเรื่องอย่างชัดเจน รวมถึงกำกับ ติดตาม ประเมิณผลการปฏิบัติงานตามแผนงานวิชาการ อย่างสม่ำเสมอ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 9) กล่าวว่า การวางแผนงานด้านวิชาการ ได้จัดให้ดำเนินการดังนี้

1. วางแผนงานด้านวิชาการ โดยการรวบรวมหออบสาระ และกำกับดูแลนิเทศและติดตาม เกี่ยวกับงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมิณผล และการเทียบโอนผลการเรียน การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกา การพัฒนาและส่งเสริมหออบสาระการเรียนรู้ การวิจัย เพื่อ พัฒนาคุณภาพการศึกษา และการส่งเสริมชุมชนใหม่ความเข้มแข็งทางวิชาการ
2. ุบริหารสถานศึกษาอนุมัติโดยวามเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปได้ว่ การวางแผนงานด้านวิชาการเป็นหน้าที่สำคัญของสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการ ให้เป็นไปตามแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

3. ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา หมายถึง การจัดอบรมครูผู้สอนให้ความรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และทิศทางของหลักสูตรสถานศึกษา จัดหลักสูตรสถานศึกษาที่หลากหลาย ตามความถนัดของผู้เรียน และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ รวมถึงการรวบรวม วิเคราะห์ และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนควบคุมดูแล และส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการเรียนรู้ที่กำหนด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 13-14) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษามีการดำเนินการดังนี้

1. จัดทำแผนการเรียนรู้อุทกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ด้วยความร่วมมือของเครือข่ายสถานศึกษา
2. จัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทุกวงชั้น ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บูรณาการการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม
3. ใชสื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้
4. จัดกิจกรรมพัฒนาห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้
5. ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
6. ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นเลิศของนักเรียน และช่วยเหลือนักเรียนพิการดอยโอกาส และมีความสามารถพิเศษ

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาเป็นการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาตามการปฏิรูปการศึกษาโดยเน้นการบูรณาการ การคิดวิเคราะห์ การปฏิบัติจริงและการลดภาระการท่องจำ

4. ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

4.1 ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตรถือเป็นหัวใจหลักในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา หากหลักสูตรไม่มีความหมายชัดเจนระบบการจัดการเรียนการสอนก็ย่อมไม่ประสบความสำเร็จหรือเกิดความล่าช้า

คำว่า หลักสูตร แผลมาจากคำในภาษาอังกฤษว่า “curriculum” ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาละติน ว่า “currere” หมายถึง “running course” หรือ เส้นทางที่ใช้วิ่งแข่ง ต่อมาได้นำศัพท์นี้มาใช้ในทางการศึกษาว่า “running sequence of course or learning experience” (Armstrong, 1989 : 2 อ้างถึงใน บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2553 : 5) เป็นการเปรียบเทียบหลักสูตรเสมือนสนามหรือลู่วิ่งให้ผู้เรียนจะต้องฟันฝ่าความยากของวิชา หรือประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรเพื่อความสำเร็จ มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่าหลักสูตร ดังนี้

Good (1973:157 อ้างถึงใน นิตยา เปลื้องนุช, 2554 : 4) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. หลักสูตร หมายถึง เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อสำเร็จหรือรับประกาศนียบัตรในสาขาวิชาหนึ่ง
2. หลักสูตร หมายถึง ค่าโครงสร้างทั่วไปของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอน ซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่เด็กเพื่อให้สำเร็จการศึกษาและสามารถเข้าศึกษาต่อในทางอาชีพต่อไป
3. หลักสูตร หมายถึง กลุ่มวิชาและการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียนและสถานศึกษา

สันติ บุญภิรมย์ (2552:43) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ทุกประสบการณ์ทั้งกิจกรรมทางวิชาการและกิจกรรมอื่นๆที่อยู่ในความรับผิดชอบของสถานศึกษา เพื่อนำไปใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนได้บรรลุไปตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาแต่ละระดับแต่ละประเภท

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553 : 25) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ คือ

1. หลักสูตรเป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎี หลักการ และการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามที่ยุ่หมายไว้
2. หลักสูตรเป็นระบบการจัดการศึกษา ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ ครู นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ กระบวนการ (Process) ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลผลิต (Output) ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสำเร็จทางการศึกษา เป็นต้น
3. หลักสูตรเป็นแผนการจัดการเรียนการสอน ที่มุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝนผู้เรียนให้ เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า หลักสูตร คือ แนวทางการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุจุดมุ่งหมายทางการศึกษาตามมาตรฐาน มาตรฐานหลักสูตรแกนกลาง และความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ

4.2 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

สุโขทัยธรรมมาธิราช (2550 : 24) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตรขึ้นใหม่ หรือการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้ว ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรจะกล่าวถึงตั้งแต่การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาหลักสูตร การดำเนินการร่างหลักสูตร การกำหนดจุดมุ่งหมายหลักสูตร การกำหนดเนื้อหาหรือสารพของหลักสูตรการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน กำหนดการวัดและการประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร

สันติ บุญภิรมย์ (2552 : 53) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง ความพยายาม ความร่วมมือระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้เหมาะสมแก่การเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมในปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคตข้างหน้า ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษานั้น

แฮดริส (กุลชญา เทียงตรง. 2550 : 38; อ้างอิงจาก Harris. 1967 : 13) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การสร้าง ปรับ ขยายหลักสูตรที่จะนำมาใช้ในโรงเรียนให้เหมาะสมกับสภาพ บุคลากร สถานที่ รวมถึง สร้างคู่มือการใช้หลักสูตร กำหนดระดับการใช้หลักสูตร

กูด (รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. 2553 : 40; อ้างอิงจาก Good. 1973: 157-158) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรนั้นเกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ คือ การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตร คือ เป็นวิธีการหนึ่งในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้เหมาะสมกับสถานศึกษา ส่วน การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร คือ การแก้ไขหลักสูตรเดิมที่มีอยู่ ทำให้แตกต่างจากเดิม เป็นการสร้างโอกาสในการเรียนชั้นใหม่

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร คือ กระบวนการทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตรชั้นใหม่ หรือการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้ว เพื่อตัดสินใจหาทางเลือกการเรียนการสอนให้เหมาะสม และเพื่อการปรับปรุง พัฒนาทางการเรียนการสอนไปในทางที่ดีขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน และสถานศึกษา โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

ภาพประกอบ 2 การพัฒนา

หลักสูตร (Curriculum Development) ที่มา: พิมพันธ์ เตชะคุปต์. (2551: 1).

4.3 หลักการพัฒนาหลักสูตร

บุญชม ศรีสะอาด (2546 : 63-64) ได้กล่าวถึงการพัฒนหลักสูตรโดยทั่วไป มีหลักการดังต่อไปนี้

1. ใช้พื้นฐานจากประวัติศาสตร์ ปรัชญา สังวิทยา และวิชาความรู้ต่างๆ พัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม โดยวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการและความจำเป็นต่างๆ ของสังคม
2. พัฒนาให้สอดคล้องกับระดับพัฒนาการ ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
3. พัฒนาให้สอดคล้องกับหลักของการเรียนรู้
4. ในการเลือกจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จะต้องพิจารณาความเหมาะสมในด้านความยากง่ายลำดับก่อนหลัง ความต่อเนื่อง และบูรณาการของประสบการณ์ต่างๆ
5. พัฒนาในทุกจุดอย่างประสานสัมพันธ์กันตามลำดับ จากจุดประสงค์ สาระความรู้ ประสบการณ์ กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผล
6. พิจารณาถึงความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ
7. พัฒนาอย่างเป็นระบบ
8. พัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง
9. มีการวิจัยติดตามผลอยู่ตลอดเวลา
10. ดำเนินการในรูปของคณะกรรมการ
11. อาศัยความร่วมมืออย่างจริงจังของผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย

4.4 รูปแบบและขั้นตอนในการพัฒนหลักสูตร

ไทเลอร์ (สุโขทัยธรรมมาธิราช. 2550: 33; อ้างอิงจาก Ralph W. Tyler. 1950: ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้วิเคราะห์กระบวนการพัฒนหลักสูตรและการสอน โดยยึดคำถามหลักที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนหลักสูตร 4 ข้อ

1. มีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนจะต้องให้ผู้เรียนได้รับ
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่จะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้นั้น
3. ประสบการณ์ทางการศึกษาที่กำหนดไว้นั้น จะจัดให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
4. ทราบได้อย่างไรว่า ผู้เรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้แล้วนั้น

ทาบ (รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. 2553: 42; อ้างอิงจาก Taba. 1962: ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กำหนดขั้นตอนการออกแบบและการพัฒนหลักสูตรไว้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความต้องการ
2. ตั้งวัตถุประสงค์
3. เลือกเนื้อหาวิชา

4. รวบรวมเนื้อหาให้เป็นระบบ
5. เลือกประสบการณ์การเรียนรู้
6. จัดประสบการณ์ในการเรียนรู้
7. ตั้งเกณฑ์การประเมินผล

ในด้านคุณลักษณะของผู้บริหารที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาหลักสูตร นักการศึกษาได้เสนอ ดังนี้

สันติ บุญภิรมย์. 2552: 63; อ้างอิงจากเจริญ งามชัด. 2539: ไม่ปรากฏเลขหน้า ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาหลักสูตรมีลักษณะดังนี้

1. มีความเชี่ยวชาญในหลายๆ ด้าน
2. ต้องรู้วิธีดำเนินการพัฒนาหลักสูตร
3. มีความสามารถเชิงวิเคราะห์
4. สามารถตั้งสมมติฐานจากผลการสำรวจข้อมูล แล้วนำมาบรรจุเข้าในหลักสูตรได้

เหมาะสม

5. ต้องรอบรู้ในด้านการเรียนการสอน เพื่อช่วยคัดเลือกเนื้อหาและกิจกรรมที่เหมาะสมในการนำไปใช้จัดการเรียนการสอน

หน้าที่ของผู้บริหารและผู้สอนในการใช้หลักสูตร

ผู้บริหารมีหน้าที่ที่สำคัญในการใช้หลักสูตรมีดังนี้

1. เป็นผู้นำในการใช้หลักสูตรตลอดจนการเปลี่ยนแปลงแก้ไขหลักสูตร
2. ทำความเข้าใจในหลักสูตรอย่างละเอียดจนสามารถควบคุมดูแลและให้คำแนะนำแก่ผู้สอนได้ จนทำให้ครูผู้สอนดำเนินการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. กำหนดมาตรการและวิธีปฏิบัติของการใช้หลักสูตรของสถานศึกษา
4. จัดหาวัสดุหลักสูตรที่ทันสมัยและให้มีจำนวนเพียงพอต่อจำนวนผู้สอน
5. ควบคุมดูแลติดตามผลการใช้หลักสูตรสนับสนุนส่งเสริมและนิเทศการใช้หลักสูตรในการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ

6. ประเมินผลการใช้หลักสูตรและพัฒนาหลักสูตร

ส่วนหน้าที่ที่สำคัญของผู้สอนในการใช้หลักสูตรมีดังนี้

1. จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรตามที่ได้รับมอบหมาย
2. ศึกษาและทำความเข้าใจองค์ประกอบของหลักสูตรทุกส่วน รวมทั้งวัตถุประสงค์ของกลุ่มวิชา จุดประสงค์รายวิชาและคำอธิบายรายวิชา และจัดการเรียนการสอนที่ได้รับมอบหมายได้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

3. ปฏิบัติตามแนวทางที่โรงเรียนกำหนด

4. ใช้วัสดุหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ
5. วิเคราะห์หลักสูตร แปรและตีความหลักสูตรสู่แนวปฏิบัติและเลือกใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสม
6. ประเมินผลการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่การประเมินผล การใช้หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

ในฐานะผู้บริหารซึ่งนอกจากจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรแล้ว ยังต้องทำหน้าที่ในการบริหารหลักสูตรด้วย คือ การหาวิธีการที่จะทำให้ผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร เช่น อาจใช้วิธีชี้แจงให้ทราบเป็นลายลักษณ์อักษร จัดประชุมชี้แจง จัดบรรยายอบรม หรือสัมมนาเกี่ยวกับความรู้ทางด้านหลักสูตรและแนวทางปฏิบัติ ตลอดจนจัดประชุมเชิงปฏิบัติ เพื่อให้สามารถแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนได้

ผู้บริหารสถานศึกษา ควรจะต้องให้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะการพัฒนาจิตวิญญาณและคุณธรรม จริยธรรม วิธีการสอนใหม่ๆ ควรจะมีการสำรวจ ครูควรจะเป็นบุคคลที่สร้างสรรค์และทันต่อการเปลี่ยนแปลง ความสมดุลในรูปแบบหรือวิธีการสอน ควรมีการผสมผสานระหว่างผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเนื้อหาวิชาเป็นศูนย์กลาง การประเมินการศึกษา การประเมินจะต้องขนานอย่างใกล้ชิดกับจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของหลักสูตร และครอบคลุมจุดประสงค์ทางด้านจิตวิญญาณและคุณธรรมจริยธรรม หากไม่เช่นนั้นหลักสูตรจะต้องมีการทบทวน ประสบการณ์การสอนที่น่าเสนอ วิธีการสอน และประเภทการประเมินที่ใช้

สรุป จะเห็นได้ว่าการบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตร ที่สามารถจัดการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาได้ ผู้มีบทบาทการบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตรต้อง เริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การเตรียมความพร้อม ความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ศึกษาความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น ส่งเสริม สนับสนุน บุคลากรเข้ารับการพัฒนาหลักสูตร ควรจัดทำเอกสารคู่มือครูในการจัดหลักสูตร ควรดำเนินการ ส่งเสริมการทำวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรโรงเรียน และควรจัดทำแผนบริหารหลักสูตร ตลอดจนการ ดำเนินการติดตาม และประเมินหลักสูตร ก่อนใช้ ระหว่างใช้และหลังการใช้หลักสูตร รวมถึงส่งเสริม การวิจัยหลักสูตร เพื่อนำผลมาประเมินและปรับปรุง พัฒนาต่อไป

5. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

5.1. ความหมายการจัดการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นกระบวนการหนึ่งในการปรับตัวกับสังคม สามารถดำเนินชีวิตและพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น การเรียนรู้ไม่เพียงแต่เป็นกิจกรรมที่จัดในโรงเรียนเท่านั้น แต่ยังเกิดในสภาพแวดล้อมทั่วไป ผู้เรียนจะเริ่มเรียนรู้จากสภาพภายในบ้านและขยายไปเรื่อยๆเมื่อได้สู่โรงเรียน ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ใหญ่ที่สุด มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

Bloom (1976 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553:71) กล่าวถึง การเกิดการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น 3 ประการ จึงจะเรียกว่าเป็นการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ ความคิด ความเข้าใจ (Cognitive Domain) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสมอง เช่น ความคิดรวบยอด
2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์หรือความรู้สึก (Affective Domain) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ เช่น ความเชื่อเจตคติ ค่านิยม
3. การเปลี่ยนทางการเคลื่อนไหวของร่างกาย เพื่อให้เกิดทักษะ และความชำนาญ (Psychomotor Domain) เช่น การว่ายน้ำ เล่นกีฬา

ดาร์ บัญชู (2546 : 16) ได้ให้ความหมาย ของกระบวนการเรียนรู้ว่า หมายถึง การดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน หรือการใช้วิธีการต่างๆ ที่จะช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ กระบวนการเรียนต่างกับกระบวนการสอน กล่าวคือ กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่แต่ละบุคคลใช้เพื่อช่วยให้ตนเองเกิดการเรียนรู้ โดยผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้จะตกแก่ผู้เรียนและโดยผู้เรียนเท่านั้น แต่กระบวนการสอน เป็นกระบวนการที่บุคคลช่วยให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้ โดยผู้สอนมีหน้าที่สร้างสิ่งแวดล้อม เพื่อเร่งเร็ว ชี้แนะ และคอยเหลือเกื้อกูลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ จึงมีองค์ประกอบการเรียนรู้ ดังนี้

1. ส่วนที่เป็นสาระการเรียนรู้คือ ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้
2. ส่วนที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ หรือวิธีการเรียนรู้อันเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการเรียนรู้ครั้งต่อไป

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2550 : 66) ได้ให้ความหมายว่า กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้เรียนเปลี่ยนพฤติกรรมไปเป็นอย่างอื่น เช่น เปลี่ยนจากการไม่รู้เป็นรู้ หรือเปลี่ยนจากการชอบเป็นไม่ชอบ การเรียนรู้เป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากประสบการณ์ตรงที่ได้ที่ยังไม่มีการเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ก็จะไม่เกิดขึ้น

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสไว้ว่า

﴿كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ﴾

ความว่า : “ แต่ละชีวิตย่อมถูกค้ำประกันกับสิ่งที่มันชวนชวายเป็น ”

(อัลมุดตซ์ซิริ : 38)

กระทรวงศึกษาธิการ (2552:10) ได้สรุปการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญในการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 สู่การปฏิบัติ ทั้งนี้ การที่ผู้เรียนจะมีคุณภาพและบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยเหตุนี้ครูผู้สอนต้องมีความรู้ ความเข้าใจสิ่งที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งเป็นเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ โดยมีหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนาทางสมอง และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรม จริยธรรม กระบวนการเรียนรู้มีการดำเนินการ ดังนี้

1. จัดทำแผนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามสาระและหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยวิเคราะห์หลักสูตรและเนื้อหาสาระ มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดเตรียมสื่อที่เหมาะสมกับผู้เรียน
2. จัดกระบวนการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นตามความเหมาะสม จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญกับสถานการณ์การประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการอ่านและใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานความรู้ต่างๆให้สมดุลกัน
4. ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงงาม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับเนื้อหาสาระและกิจกรรม
5. จัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้
6. จัดนิเทศการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ แบบกัลยาณมิตร แบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกันของบุคลากรภายในสถานศึกษา
7. ส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้
8. ส่งเสริมให้ครูมีวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย และต่อเนื่อง

9. จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ จัดกิจกรรมชุมนุม กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ และอื่นๆ

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญและเป็นเครื่องมือพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร อีกทั้งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน ในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันและอนาคต กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว ได้แก่

1. การเรียนรู้แบบบูรณาการ
2. กระบวนการสร้างความรู้
3. กระบวนการคิด
4. กระบวนการทางสังคม
5. กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และแก้ปัญหา
6. กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง
7. กระบวนการปฏิบัติ ลงมือทำจริง
8. กระบวนการจัดการ
9. กระบวนการวิจัย
10. กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง
11. กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย (อ้างในนิลวรรณ วัฒนา, 2556: 38)

สรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ มีการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับรู้ เห็นคุณค่า และพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเป็นลักษณะนิสัยที่ดี

5.2. แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้

นักวิชาการได้กล่าวถึง แนวทางการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

ทิศนา แคมมณี (2550 : 120) ได้กล่าวสรุปว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้ คือการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ และคำนึงถึงความเหมาะสมและประโยชน์สูงสุดที่ผู้เรียนควรจะได้รับ พร้อมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ ในมาตรา 24 ไว้ดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

จากการศึกษาข้างต้นพบว่า ครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ดี โรงเรียนมีการกำกับดูแลติดตาม ครูทำตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาวิชาชีพ โดยให้ไปฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการสอน การใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญกับสถานการณ์การประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อป้องกันแก้ไขและแก้ปัญหา เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการปฏิบัติจริง ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามและค่านิยมที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม จัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ แบบกัลยาณมิตร เช่น แบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกันตามความเหมาะสมและส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

5.3. การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 22 ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักการว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเอง ได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และในมาตรา 24 ได้กล่าวถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

นอกจากนี้ มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานที่ 2 การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนเป็นแบบอย่างที่ดี ได้ฝึกการคิดได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่หลากหลายตรงตามความต้องการและมีความสุขในการเรียนรู้ครู ณาจารย์ รู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล เตรียมการสอนและสื่อที่ผสมผสานความรู้สากลกับภูมิปัญญาไทย จัดบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ จัดหาและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และพัฒนาความคิดของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์

ดังนั้น เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่สังคมต้องการ คือ เก่ง ดี มีสุข การจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองความต้องการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ (เอกรินทร์ สีมหาศาล, 2546: 263 – 264)

1. การจัดการเรียนการสอนจะต้องให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น โดยมุ่งจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งต่างๆที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น

2. การจัดการเรียนการสอนจะต้องสนองตอบความต้องการ ความถนัด ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน เพื่อ

เป็นการส่งเสริมความสามารถเฉพาะของบุคคล นำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

3. การจัดการเรียนการสอนจะต้องเน้นกระบวนการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ เพื่อพัฒนากระบวนการทำงาน กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ รู้จักวางแผนการทำงานก่อนการลงมือปฏิบัติจริง สามารถปฏิบัติงานอย่างเป็นขั้นตอน มีการประเมินผลระหว่างการทำงานตลอดเวลา เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างทันต่อเหตุการณ์

4. การจัดการเรียนการสอนจะต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ปฏิบัติกิจกรรมเป็นรายบุคคล รายกลุ่ม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาท มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียน การสร้างความรู้ และการปฏิบัติกิจกรรม

อิมามอัลฆอซาลีได้นำเสนอหน้าที่ของผู้เรียน ดังนี้ (อัลฆอซาลี, อ่างถึงโน ฮาเร๊ะ เจ๊ะโต, 2557)

1. ต้องหลีกเลี่ยงมารยาทและนิสัยที่ไม่ดี เนื่องจากการแสวงหาความรู้เป็นอภิปะยะเพื่อใกล้ชิดกับพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ หากว่าการละหมาด จะต้องทำความสะอาดภายนอก ร่างกาย ดังนั้นก่อนที่จะแสวงหาความรู้ จำเป็นจะต้องทำความสะอาดภายในจิตใจเสียก่อน

2. ลดการคิดฟุ้งซ่านเกี่ยวกับทางโลก หรือต้องมีสมาธิในการเรียน ความคิดฟุ้งซ่านจะเป็นอุปสรรคในการบรรลุถึงแก่นแท้ของการเรียน เพราะอัลลอฮ์ ﷻ ไม่ได้สร้างสองจิตใจในคนๆเดียวกัน

3. ไม่มีพฤติกรรมอวดดีต่อครูและวิชาความรู้ หนึ่งในเครื่องหมายของการอวดดี คือ การเลือกที่จะเรียนกับครูบาอาจารย์ที่มีชื่อเสียงเท่านั้น หิกมะฮ์คือ สิ่งที่ย้ายไปจากคนมุมนั้นด้วยเหตุนี้ไม่ว่าจะได้รับหิกมะฮ์จากที่ไหนก็ต้องเอามาให้ได้

4. ผู้เรียนจะต้องหลีกเลี่ยงความเห็นที่ขัดแย้ง (Controversial) ความเห็นเหล่านี้จะทำให้สมองอ่อนแอลง และเบี่ยงเบนต่อการเรียนรู้

5. ไม่ละทิ้งวิชาความรู้ที่มีเกียรติ หากมีเวลาพอที่จะเรียนรู้ในวิชาดังกล่าวให้ล่ำลึก แต่หากไม่มีเวลาพอเขาจะต้องเรียนรู้วิชาที่สำคัญที่สุดอย่างลึกซึ้ง ส่วนความรู้อื่นๆควรศึกษาในภาพรวมและเป้าหมายของมันก็เพียงพอแล้ว เพราะแต่ละวิชามีความสัมพันธ์กันและเอื้อต่อการที่บุคคลหนึ่งไม่รู้ในวิชาใดอาจทำให้เขาต่อต้านวิชาดังกล่าว

พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ وَإِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهِ فَسَيَقُولُونَ هَذَا إِنْكَ فَدِيمٌ ﴾

ความว่า : “ และโดยที่พวกเขา (พวกปฏิเสธศรัทธา) มิได้รับการชี้แนะทางด้วยอัลกุรอาน ดังนั้นพวกเขาจึงกล่าวว่า นี่คือนิทานโกหกแต่ดั้งเดิม ”

(อัล-อะห์กอฟ : 11)

6. ไม่ควรเรียนวิชาที่ยากพร้อมๆกันในเวลาเดียวกัน แต่ควรศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากวิชาที่สำคัญที่สุดก่อน หากไม่มีเวลาพอ เขาจะต้องเก็บเกี่ยวสิ่งที่สำคัญๆเท่านั้น

7. วิชาความรู้ต่างๆที่เรียบเรียงอย่างเป็นระบบนั้น บางวิชาอาจเป็นบทนำสู่บทเรียนของอีกวิชาหนึ่ง ดังนั้น ก่อนที่จะเริ่มเรียนแต่ละวิชา ควรเรียนรู้ถึงบทนำของวิชาเสียก่อน

8. ให้รู้บรรทัดฐานเพื่อลำดับความสำคัญของแต่ละวิชาบรรทัดฐานในที่นี้คือ เกียรติและหลักฐานที่เข้มแข็งของวิชาดังกล่าว เช่น วิชาศาสนามีเกียรติกว่าเมื่อเทียบกับวิชาการแพทย์ เพราะวิชาศาสนา คือ การมีชีวิตที่อมตะ ขณะที่วิชาการแพทย์มีผลต่อมนุษย์ในโลกนี้เท่านั้น เป็นต้น

9. การเรียนจะต้องมีเป้าหมาย เช่น การเรียนสำหรับโลกนี้ก็เพื่อประดับจิตวิญญาณเพราะประโยชน์จากความรู้ ส่วนเพื่ออาคิเราะฮ์นั้นผู้เรียนจะได้ใกล้ชิดกับพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ

10. ให้รู้ถึงสถานะของวิชาที่มีต่อเป้าหมาย ทั้งนี้เพื่อจะไม่ไปให้ความสำคัญกับวิชาความรู้ที่สำคัญน้อยกว่า เช่น เมื่อไม่สามารถจะผสมเข้ากันระหว่างความรู้ทางโลกกับความรู้อะคีรัตได้แล้ว ดังนั้น จงเลือกวิชาความรู้อะคีรัตไว้ เพราะวิชาดังกล่าวถือเป็นเป้าหมายที่สำคัญกว่า

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น เป็นวิธีการหนึ่งที่สำคัญ ที่จะสามารถสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะต่างๆตามที่ต้องการ ให้ผู้เรียนเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุขในชีวิตทั้งโลกนี้และโลกหน้า

5.4. บทบาทของผู้บริหารในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บทบาทสำคัญในการบริหารครู มีดังนี้ (ดุขฎิ มัชฌิมภาโร, 2553 : 168-171)

1. ให้การสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ซึ่งครอบคลุมถึงการสนับสนุนสิ่งที่เอื้อต่อบรรยากาศการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ให้การสนับสนุนการนิเทศการจัดการเรียนการสอน เช่น จัดกิจกรรมนิเทศเพื่อพัฒนาความรู้เพื่อปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนี้ 1) สร้างความตระหนักในการนิเทศการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ 2) มีวางแผนการนิเทศอย่างต่อเนื่อง 3) ดำเนินการนิเทศ และ 4) ประเมินผลการนิเทศ

3. กำกับ ติดตาม และประเมินผล ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนสามารถดำเนินการได้ ดังนี้ สายสมร ยูนิมิ (2544 : 13 – 14 อ้างถึงใน อับตนาหดี อะละมาต, 2556 : 64) ที่ได้เสนอบทบาทของครูในการปฏิรูปการศึกษาไว้ว่า ครูเป็นผู้มีบทบาทอย่างมากในการปฏิรูปการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งครูเป็นผู้ชี้ให้นักเรียนเกิดความรู้ด้วยตนเองมากกว่าการเป็นผู้สอนด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. กระตุ้นให้นัก โดยใช้กิจกรรม วิธีการหรือให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้เห็นแนวทางในการแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆอย่างกว้างขวาง

2. ฝึกให้คิด โดยการฝึกให้ผู้เรียนคิดตั้งคำถาม แสวงหาคำตอบอย่างมีเหตุผล

3. สะกิดให้ปฏิบัติ ด้วยการให้ผู้เรียน เรียนรู้เองจากการปฏิบัติจริง ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ทั้งผู้บริหารและครูต้องเข้าใจว่าผู้เรียนทุกคนมีพื้นฐานที่แตกต่างกัน ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ตามความถนัดของแต่ละคน และครูผู้สอนจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องพยายามออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละวัย และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

6. ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

การวัดผลและประเมินผลเป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายของการบริหารงานวิชาการ เป็นการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และการทำงานต่าง ๆ ของนักเรียน มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการวัดผล และการประเมินผลไว้แตกต่างกัน ดังนี้

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2552 : 99) กล่าวว่า การวัดผล (Measurement) เป็นกระบวนการที่กำหนดจำนวนตัวเลขให้กับวัตถุสิ่งของหรือบุคคลตามความมุ่งหมายและเปรียบเทียบลักษณะความแตกต่างที่ปรากฏอยู่ในสิ่งที่จะวัดนั้น เช่น การวัดความสามารถของสมองด้านต่างๆ การวัดคุณสมบัติทางกายภาพ เช่น น้ำหนัก ขนาดของวัตถุ ผลที่ได้จากการวัดเป็นจำนวนตัวเลข จุดมุ่งหมายของการวัดผลนั้นเป็นการตรวจสอบการสอนของครูอาจารย์และการเรียนของผู้เรียน ในด้านการเรียนรู้ 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Domain) ด้านทักษะปฏิบัติ (Psychomotor Domain) ด้านเจตคติ (Affective Domain) การประเมินผล (Evaluation) คือ การพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพ คุณค่าความจริงและการกระทำ อาจขึ้นอยู่กับ การวัดเป็นอย่างเดียว เช่น คะแนนสอบแต่โดยทั่วไปจะเป็นการรวมการวัดหลายๆทาง โดยอาศัยข้อมูลจากการสังเกต การตรวจผลงาน การสัมภาษณ์ หรือการทดสอบประกอบการพิจารณา การประเมินผลแต่ละครั้งจะประกอบด้วยผลการวัดที่ได้จากกระบวนการต่างๆเกณฑ์การพิจารณาและการตัดสินใจ เป็นการชี้ขาดหรือสรุปผลการเปรียบเทียบผลของการวัดกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความแตกต่างระหว่างการวัดและการประเมินผล

การวัดผล	การประเมินผล
การวัดผล ● การเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนหรือไม่ ● สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปคืออะไร ● การเปลี่ยนแปลงนั้นมีมากหรือน้อย ● ผู้เรียนในชั้นเดียวกันมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ ● ความแตกต่างของผู้เรียนมีอะไรบ้าง	การประเมินผล ● ความเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนทั้งหมดเป็นไปตามที่ต้องการหรือไม่ ● ประสบการณ์เรียนรู้มีความเหมาะสมหรือไม่ ● วิธีการสอนแบบใดมีประสิทธิภาพมากที่สุด ● ประสบการณ์เรียนรู้แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือไม่

ที่มา : รุจิ ภู่อสาร (2551 : 146)

สันติ บุญภิรมย์ (2552 : 173) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า การประเมินผล คือ กระบวนการที่เกิดจากการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวัด มาทำการพิจารณาตัดสินอย่างเป็นระบบ ครอบคลุม เพื่อหาข้อสรุปด้วยคุณธรรม ส่วน การวัดผล หมายถึง การค้นหาคุณลักษณะของบุคคลหรือสิ่งของต่างๆ โดยใช้

เครื่องมือวัดอย่างใดอย่างหนึ่งตามความเหมาะสม เพื่อให้ได้มาซึ่งผลตามหน่วยวัดของเครื่องมือต่างๆ ที่เรียกว่า ข้อมูล

สรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผล คือ กระบวนการตัดสิน ชี้ขาด คุณค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยนำผลมาจากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการ ความก้าวหน้าและความสำเร็จของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้ อย่างเต็มศักยภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552 : 28 - 34) แบ่งการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ มีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นการวัด และประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ผู้สอนดำเนินการเป็นปกติและสม่ำเสมอ ในการจัดการเรียนการสอนใช้เทคนิคการประเมินอย่างหลากหลาย เช่น การซักถาม การสังเกต การตรวจการบ้าน เป็นต้น การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการความก้าวหน้าในการเรียนรู้ อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ ต้องได้รับการปรับปรุงพัฒนาและส่งเสริมในด้านใด

2. การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการวัดผลและประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนเป็นรายปี /รายภาค ผลการประเมินการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์และ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นอกจากนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาว่า ส่งผลต่อการเรียนรู้ตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนต้องพัฒนาในด้านใด ผลการประเมินระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงนโยบาย หลักสูตร โครงการ หรือวิธีการจัดการเรียนการสอนตลอดจนเพื่อการทำ แผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาและรายงานผลต่อคณะกรรมการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน

3. การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษาเป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่ การศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาตามภาวะความรับผิดชอบ สามารถดำเนินการโดยประเมินคุณภาพผลสัมฤทธิ์ ของผู้เรียนด้วยข้อสอบมาตรฐานที่จัดทำขึ้น และดำเนินการโดยเขตพื้นที่การศึกษา นอกจากนี้ยังได้จากการตรวจสอบทบทวนข้อมูลจากการประเมินระดับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4. การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินผลจากการใช้ข้อมูลในการเทียบเคียงคุณภาพการศึกษา ในระดับต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้วางแผนยกระดับคุณภาพการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลในการเทียบเคียงคุณภาพการศึกษาในระดับต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้วางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจระดับนโยบายของประเทศ สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา จะต้องจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของสถานศึกษาให้สอดคล้อง และเป็นไปตามหลักเกณฑ์แนวปฏิบัติของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน

การเทียบโอนผลการเรียน

สถานศึกษาสามารถเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียน โดยการนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาในรูปแบบต่างๆ และหรือจากการประกอบอาชีพมาเทียบโอนเป็นผลการเรียนของหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งในระดับที่กำลังศึกษาอยู่ การพิจารณาการเทียบโอน สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. พิจารณาจากหลักฐานการศึกษาซึ่งจะให้ข้อมูลที่แสดงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน ในด้านต่างๆ
2. พิจารณาจากความรู้และประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติจริง การทดสอบการสัมภาษณ์
3. พิจารณาจากความสามารถและการปฏิบัติได้จริง

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง การจัดทำหลักเกณฑ์กำหนดวิธีการและแนวปฏิบัติในการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนของสถานศึกษาเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้การจัดการทำเครื่องมือวัดผลให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูใช้วิธีการวัดผลที่หลากหลายโดยการประเมินตามสภาพจริง มีการนิเทศ กำกับ ติดตามผลการประเมินผล การวิเคราะห์ผลเพื่อนำผลที่ได้จากการวัดผลประเมินผลไปปรับปรุงการเรียนการสอน การรายงานผลการประเมินผล การเรียนให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ และเทียบโอนผลการเรียนตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

7. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา หมายถึง การศึกษา วิเคราะห์ เพื่อทำวิจัยภาพรวมการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งสนับสนุนให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมถึงสนับสนุนให้มีการแสดงผลงานหรือเผยแพร่การวิจัยทางการศึกษา เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน

การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา และการบริหารงานวิชาการยุคปัจจุบันเป็นอย่างมาก การพัฒนาคุณภาพการศึกษามีความจำเป็น

อย่างยิ่งที่จะนำการวิจัยมาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนา เพราะกระบวนการวิจัยเป็นการทำงานที่มีระบบที่เป็นวิธีการที่เชื่อถือได้ ผู้ให้ความหมายการวิจัยแตกต่างกัน ดังนี้

กมล ภูประเสริฐ (2544 : 82) กล่าวว่า การวิจัยและพัฒนาในระดับสถานศึกษาจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการแสวงหาวิธีการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการแสวงหาสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ กระบวนการวิจัยในสถานศึกษา อาจไม่สมบูรณ์เท่ากับการวิจัยของนักวิจัยทั่วไป เพราะบุคลากรทางการศึกษามีงานในหน้าที่มากอยู่แล้ว ไม่สามารถดำเนินการโดยเฉพาะได้ซึ่งอาจทำให้หย่อนในเรื่องคุณภาพของการวิจัย แต่ก็มีประโยชน์ต่อการปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี

ภารกิจของผู้สอนที่เกี่ยวกับการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู จึงสรุปได้ ดังนี้

1. จัดกระบวนการเรียนการสอนและใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้
2. ทำวิจัยเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา
3. นำผลการวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน

การวิจัย เป็นกระบวนการค้นหาความรู้และแนวทางปฏิบัติที่นำไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เชื่อถือได้ สามารถนำผลการค้นพบมาแก้ไขการเรียนรู้หรือตัดสินใจพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยจึงเป็นกระบวนการเชิงระบบ ซึ่งเริ่มจากการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อ สร้างกรอบแนวคิด ออกแบบ วางแผนและสร้างเครื่องมือ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากนั้นจึงนำมา สร้างเป็นข้อสรุปและรายงานผลการวิจัยจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ช่วยให้การปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี เพราะมีกระบวนการ ขั้นตอน และผลสรุปที่เชื่อถือได้ การวิจัยจึงเป็นกระบวนการพัฒนาการเรียนรูที่สำคัญ กล่าวคือ

1. ผู้เรียนสามารถวิจัยในเรื่องที่สนใจหรือต้องการหาความรู้หรือต้องการแก้ไขปัญหาการเรียนรู เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักคิด วางแผน ดำเนินงานและหาเหตุผลในการตอบปัญหาโดยบูรณาการ ประสบการณ์การเรียนรู้จากสถานการณ์จริง

2. ผู้สอนสามารถทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรูด้วยการศึกษา วิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู วางแผนแก้ไขปัญหาการเรียนรู เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบผู้สอนสามารถวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาที่นำไปสู่คุณภาพการเรียนรูด้วยการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู ออกแบบและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู ทดลองใช้ในนวัตกรรมการเรียนรู เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ผลการใช้นวัตกรรมการเรียนรู ผู้สอนสามารถนำกระบวนการวิจัยมาจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ด้วยการใช้เทคนิควิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ จากกรณีวิเคราะห์ปัญหา สร้างแนวทางเลือกในการแก้ไขปัญหาดำเนินการตามแนวทางที่เลือกและสรุปผลการแก้ไขปัญหาอื่น

เป็นการผูกทักษะ ผกกระบวนการคิด ผกการจัดการจากการเผชิญสภาพการณ์จริง และปรับประยุกต์
มวลประสบการณ์มาใช้แก้ไขปัญหา

3. ผู้บริหารสามารถทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและนำ
ผลการวิจัยมาประกอบการตัดสินใจ รวมทั้งจัดทำนโยบายและวางแผนบริหารจัดการสถานศึกษาให้
เป็นองค์กรที่นำไปสู่คุณภาพการจัดการศึกษา และเป็นแหล่งสร้างเสริมประสบการณ์เรียนรู้ของ
ผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ

ดังนั้นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของครูจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อครูปรับบทบาท
เป็นนักวิจัยด้วย คือทำการสอนและศึกษาปัญหา หาวิธีการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน
ควบคู่กัน ๆ ไป

8. ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้

การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การวางแผนการจัดบรรยากาศภายใน
โรงเรียนให้ เป็นแหล่งการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงการจัดทำเอกสาร สิ่งพิมพ์ และสื่อเทคโนโลยีที่
ทันสมัยสำหรับการสืบค้นอย่างเพียงพอกับจำนวนผู้เรียนในโรงเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นคว้าจาก
แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่นรวมทั้งแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนอื่นๆ และประเมินผลการใช้
แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก : 12-13) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 25 กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและ
จัดตั้ง แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ หอศิลป์ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์
สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ
แหล่งเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ โดยการจัดทรัพยากรและ
แหล่งเรียนรู้ ควรดำเนินการดังนี้

1. จัดประชุมครู ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชนหรือผู้นำท้องถิ่น เพื่อ
ชี้แจงความจำเป็น

2. สืบหาข้อมูลทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ โดยแบ่งออกเป็น

2.1 ทรัพยากรบุคคลภายในสถานศึกษาและชุมชนว่าใครคนใดหรือมีความสามารถ
ในด้านใด จัดทำแฟ้มข้อมูลบุคคลแยกเป็นหมวดหมู่ ตามความรู้ความสามารถพร้อมรายละเอียด
ติดต่อประสานงาน

2.2 แหล่งเรียนรู้ ได้แก่ สถานประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรม โรงงานหัตถกรรม หัตถกรรมพื้นบ้านตามครัวเรือน เลือกลงสวนไรนาในชุมชน จัดทำแฟ้มแยกเป็นหมวดหมู่ตามลักษณะ แหล่งเรียนรู้

3. จัดประชุมทรัพยากรบุคคล เจ้าของกิจการแหล่งเรียนรู้ ชี้แจงวัตถุประสงค์และความ จำเป็น

4. โรงเรียนและชุมชนจัดทำโครงการร่วมกัน

5. จัดทำเครือข่ายการเรียนรู้ ทั้งเครือข่ายบุคคลและเครือข่ายสถานศึกษา

6. ดำเนินกิจกรรมในแต่ละโครงการ จะต้องเป็นบรรยากาศแห่งพันธมิตรกัลยาณมิตรเริ่มต้นวางแผน ร่วมกัน ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน สรุปและประเมินผลรวมกันโดยยุทธศาสตร์ CLIP ร้อย เป็นองครวม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 23-24) กล่าวไว้ว่า การพัฒนา แหล่งการเรียนรู้ มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

1. สำรวจการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งในสถานศึกษา ชุมชนท้องถิ่นในเขตพื้นที่การศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง

2. จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งเรียนรู้แก่ครู สถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง

3. จัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และประสานความร่วมมือสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษา ในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เข้าร่วมกัน

4. ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน ในการจัด กระบวนการเรียนรู้ โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

สรุปได้ว่า การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ เป็นการสำรวจแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกชุมชน เพื่อทำการพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ และการประสานความร่วมมือกับสถานศึกษา องค์กร ครอบครัวและบุคคลในชุมชน เพื่อพัฒนาและเข้าร่วมกัน ตลอดทั้งการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญา ของท้องถิ่น

9. ด้านการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการของบุคลากรทางการศึกษาร่วมมือกันในการแนะนำ ส่งเสริม สนับสนุนให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการสอนการนิเทศการศึกษา เป็นภารกิจที่มีความสำคัญต่อการศึกษา เนื่องจากผู้บริหารใช้การนิเทศเพื่อการพัฒนาสถานศึกษา เขาสู่เกณฑ์มาตรฐานอย่างเป็นระบบ ครูใช้การนิเทศเพื่อพัฒนาการสอนและพัฒนางานในหน้าที่

การนิเทศการศึกษาทั้งภายในโรงเรียน และการนิเทศจากบุคคลภายนอกโรงเรียนที่เป็นระบบ มีมาตรฐานจะส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลการทำงาน มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการนิเทศศึกษาไว้แตกต่างกัน ดังนี้

ประทีป สยามชัย (2542 : 11) กล่าวว่า ความหมายของการนิเทศศึกษานั้นมีลักษณะค่อนข้างกว้างเป็นการให้ความหมายในลักษณะต่างๆ กัน เช่น ความพยายามในด้านเป้าหมาย วิธีการหรือกระบวนการ ตลอดจนถึงผลที่ได้รับ แต่ลักษณะเด่นก็คือการพัฒนาวิชาชีพให้ครูได้ร่วมมือกันทำงานและช่วยเหลือตนเอง เป็นการให้บริการทางด้านความช่วยเหลือวิชาชีพให้แก่โรงเรียน การวางแผนปฏิบัติงานขององค์กร ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอนในห้องเรียนให้ดีขึ้น

ปรียาพร วงศอนุตรโรจน (2546 : 15 - 16) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการจัดการบริหารการศึกษาเพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือกับครูและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูและเพิ่มคุณภาพของนักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษา

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปว่า การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาในการให้คำแนะนำช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการร่วมมือกันในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของการนิเทศการศึกษา

1. การนิเทศการศึกษามีความสำคัญต่อระบบการศึกษา กล่าวคือ

1.1 ช่วยให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับสภาพสังคม เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลง การศึกษาก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนไปด้วย เช่นการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรต้องมีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาและวิธีการให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ดังนั้นบุคลากรทางการศึกษาจะต้องรับรู้รวมกันในการปรับเปลี่ยนโดยการนิเทศซึ่งกันและกัน

1.2 ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสารสนเทศที่ทันสมัย แนวความคิดเรื่องการเรียนการสอนจึงต้องมีการพัฒนา มีการคิดค้นเทคนิคใหม่ ๆ บุคลากรทางการศึกษาจึงต้องรับรู้ในเรื่องเหล่านี้ การนิเทศจึงช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจรวมกัน

1.3 การนิเทศช่วยให้เกิดมาตรฐานการศึกษา เพราะเป็นระบบที่มีการควบคุมดูแล เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เมื่อมีปัญหาหรือสภาพที่ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้น จะได้มีการช่วยเหลือ แนะนำและแก้ปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี

2. การนิเทศการศึกษามีความสำคัญต่อระบบโรงเรียน กล่าวคือ

2.1 การนิเทศช่วยสร้างความพร้อมในด้านบุคลากร สิ่งอำนวยความสะดวก ในสถานศึกษาและการนิเทศยังช่วยพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น

2.2 การนิเทศเป็นการแนะนำเทคนิค วิธีการให้ครูพัฒนาการสอนให้ดีขึ้น

2.3 การนิเทศช่วยสร้างความพร้อมในการให้บริการและการอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน

2.4 การนิเทศช่วยพัฒนาให้นักเรียนได้รับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยมีทิศทาง

2.5 การนิเทศช่วยในการนำกิจกรรมและนวัตกรรมที่เกิดขึ้นใหม่และทันสมัยได้รับการถ่ายทอดและส่งต่อผู้ให้บริการทางการศึกษา ช่วยให้ครูมีเทคนิคในการพัฒนาการเรียนการสอนที่ทันสมัย

2.6 การนิเทศช่วยในการชี้แจง แนะนำ สร้างความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงานแก่บุคลากรในโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ เช่นการนิเทศเกี่ยวกับหลักสูตรใหม่

หลักสำคัญในการนิเทศการศึกษาที่ควรพิจารณา

1. การนิเทศควรมีความถูกต้องตามหลักวิชา เป็นไปตามวัตถุประสงค์และนโยบายที่วางไว้ มีความเป็นจริงและมีกฎเกณฑ์ที่แน่นอน

2. การนิเทศควรมีระเบียบและเป็นระบบ มีการรวบรวมข้อมูลและการสรุปผลที่เชื่อถือได้

3. การนิเทศควรเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย คือ เคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคล มีเหตุผลและเน้นความร่วมมือร่วมใจกันในการดำเนินงานโดยใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานเพื่อให้งานพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

การนิเทศการศึกษาจึงต้องมีกระบวนการ และมีเป้าหมายที่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยมีครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นสื่อกลาง และเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย คือยอมรับซึ่งกันและกันในการเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความรับผิดชอบต่อผลงานร่วมกัน ซึ่งเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีต่อกันในการทำงาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 24-25) กล่าวไว้ว่า การนิเทศการศึกษามีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

1. จัดระบบการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา
2. ดำเนินการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลาย และเหมาะสม
3. ประเมินผลการจัดระบบ และกระบวนการจัดนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา
4. ติดตาม ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการนิเทศ งานวิชาการ และการเรียนการสอนของสถานศึกษา

5. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ การจัดระบบนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา กับสถานศึกษาอื่น หรือเครือข่ายการนิเทศการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา คือ การจัดระบบและการดำเนินการนิเทศการเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลาย มีการประเมินผลและการประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาอย่างใกล้ชิด เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างกัน ตลอดจนสร้างเครือข่ายในความร่วมมือในการนิเทศการศึกษาสถานศึกษาอื่นอย่างต่อเนื่อง

10.ด้านการแนะแนว

ประวัติความเป็นมาของการแนะแนวการศึกษา

ต้นแบบการแนะแนวเกิดขึ้นที่ประเทศสหรัฐอเมริกา โดย Frank Parsons ได้ก่อตั้งสำนักงานการอาชีพ (Vocation Bureau) ขึ้นที่เมืองบอสตัน รัฐแมสซาชูเซต ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาคนให้รอบด้าน โดยการฝึกอบรมทั้งทางร่างกาย สติปัญญา ความจำ เหตุผลอุปนิสัยต่าง ๆ ตามความแตกต่างของแต่ละบุคคลโดยมีหลักการที่เน้นว่าโรงเรียนและวิทยาลัยจะต้องจัดให้มีการปรึกษาทางอาชีพ Frank Parsons ได้รับยกย่องให้เป็นบิดาแห่งการแนะแนวอาชีพของสหรัฐอเมริกาเพราะถือว่าเป็นผู้วางรากฐานการแนะแนวต่อมา ทรูแมน แอล เคลเลย์ (Truman L.Kelly) ได้บัญญัติการแนะแนวการศึกษา (Education guidance) ไว้ว่าเป็นการให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับการเลือกวิชา และการปรับตัวในโรงเรียน

สำหรับในประเทศไทย กองเผยแพร่การศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานที่เผยแพร่และส่งเสริมการแนะแนวมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2495 และมีหน่วยงานทางการศึกษา บุคลากรทางการศึกษาดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน มีผู้ให้ความหมายของการแนะแนวไว้แตกต่างกัน ดังนี้

กิบสัน และมิตเชลล์ (Gibson and Mitchell, 1995 : 208) กล่าวว่า กิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนเป็นกระบวนการวางแผนเกี่ยวกับข้อมูลทักษะและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีประโยชน์และเป็นที่ต้องการของบุคลากรในโรงเรียน เป็นโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับหลักสูตร โดยมีลักษณะ 3 ประการ คือ

- 1) มีการปรับปรุงพัฒนาตลอดเวลา
- 2) มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
- 3) มีครูแนะแนวเป็นผู้รับผิดชอบหรือแล้วแต่นโยบายของสถาบัน สวนเปา

หมายและเนื้อหาขึ้นอยู่กับความต้องการของบุคลากรในโรงเรียน โดยมีครูแนะแนวเป็นผู้รับผิดชอบในการพัฒนาและชี้แจงให้ทุก ๆ ฝ่ายทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของตน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 32) กล่าวว่า การแนะแนวคือ จิตวิทยาประยุกต์แขนงหนึ่งที่ว่าด้วยการพัฒนาคนให้รู้จักช่วยตนเองหรือพึ่งตนเองได้โดยกระบวนการที่ส่งเสริมให้บุคคลได้มีบทบาทเต็มที่ในการเรียนรู้เพื่อที่จะพัฒนาศักยภาพและสามารถจัดการกับชีวิตของตนอย่างฉลาด

นางกมลรัศมี ลิ้มเถาว (2550 : 12) ได้สรุปความหมายของการแนะแนวไว้ว่า เป็นบริการที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อช่วยให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักและเข้าใจโลกรอบตัว ด้วยกระบวนการ กลวิธีและเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อให้สามารถตัดสินใจเลือกวิธีการที่จะเผชิญปัญหา เลือกวิธีการแก้ปัญหาและปรับตัวได้ด้วยตนเองอย่างถูกต้องเหมาะสม ฉลาดรอบคอบ ซึ่งจะช่วยให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและทำประโยชน์ให้กับสังคมได้เป็นอย่างดี

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปว่า การแนะแนวการศึกษา มีจุดมุ่งหมายให้บุคคลรู้จักตนเอง รู้จักโลก สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหา รู้จักเลือกและวางแผนชีวิต การเรียน อาชีพ และสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาตนตามศักยภาพ อันจะนำไปสู่การมีชีวิตที่มีความสุข ความสำเร็จและ เป็นประโยชน์

การบริการแนะแนว

การบริการแนะแนว แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1. แนะนำด้านการเรียนหรือการศึกษา มีขอบข่ายงานตั้งแต่ การสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียน การฝึกทักษะหรือเทคนิคการเรียนที่มีประสิทธิภาพ การวางแผนการเรียนที่ดี การรู้ช่องทาง การศึกษาและการเลือกทางศึกษาต่อ ตลอดทั้งการสร้างนิสัยเรียนรู้อุตลอดชีวิต

2. แนะนำด้านอาชีพ มีขอบข่ายงานตั้งแต่การสร้างเจตคติที่ดีต่อการทำงาน และการประกอบอาชีพ การสร้างความตระหนัก รับรู้เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของโลกอาชีพการสำรวจอาชีพ การตัดสินใจและวางแผนด้านอาชีพ การเตรียมตัวเพื่ออาชีพ การเข้าสู่อชีพ และการพัฒนาตนเองเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพ ตลอดทั้งการปรับตนในการทำงาน การเปลี่ยนงานและเกษียณจากงาน

3. การแนะนำด้านชีวิตและสังคม มีขอบข่ายงานตั้งแต่การรู้จักชีวิตและสังคมที่เปลี่ยนแปลง อยู่ตลอดเวลา การรู้จักตนเองและรู้คุณค่าของตน การรู้จักปรับตัวและแก้ปัญหการพัฒนาตนเอง การฝึกทักษะชีวิตและทักษะทางสังคม เพื่อให้มีบุคลิกภาพ สุขภาพกายสุขภาพจิตที่ดี

การแนะแนวทางการศึกษา เป็นกระบวนการที่ช่วยเหลือนักเรียนหรือบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ รู้จัก เข้าใจ และเลือกศึกษาได้อย่างเหมาะสมตามเอกัตภาพและความสามารถของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีพัฒนาการทางสติปัญญา ความเฉลียวฉลาดได้อย่างเต็มที่ตามขีดความสามารถ

ขอบข่ายการแนะแนวทางการศึกษาในโรงเรียน

งานแนะแนวเปงานบริการทางการศึกษา ซึ่งมีขอบข่าย 5 ลักษณะ โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ

1. บริการสำรวจข้อมูล เพื่อให้ครูรู้จักเด็กและเพื่อให้เด็กรู้จักตนเองในทุกด้าน เช่น ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ บุคลิกภาพ ฯลฯ โดยมีวิธีการ คือการสังเกต สัมภาษณ์ สอบถาม ทดสอบ อัตชีวประวัติ ระเบียบวินัย พฤติการณ์ สังคมมิติ ระเบียบสะสม การศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล

2. บริการสนเทศ เพื่อให้เด็กได้รับข้อมูล ข่าวสารความรู้ที่จำเป็นในด้านการศึกษาอาชีพ สภาสังคม สิ่งแวดล้อม และเลือกปรับตนให้เหมาะสมต่อสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลง โดยมีวิธีการคือการปฐมนิเทศ ปจฉานิเทศ โฮมรูม การจัดปายนิเทศ นิทรรศการการเชิญวิทยากรมา บรรยาย อภิปราย การศึกษานอกสถานที่ตลอดจนการใช้สื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ และการใช้ เทคโนโลยีการสื่อสารทุกประเภท

3. บริการให้คำปรึกษา เพื่อช่วยให้เด็กสามารถคิด ตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเองได้อย่างรอบคอบและเหมาะสม โดยมีวิธีการคือเพื่อช่วยให้เด็กสามารถคิด ตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเองได้อย่างรอบคอบและเหมาะสม

4. บริการจัดวางตัวบุคคล เพื่อช่วยให้เด็กได้รับบริการและประสบการณ์ อันจะเป็นการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองตามความต้องการและความเหมาะสมโดยมีวิธีการคือการจัดเด็กเขาเรียนหรือ เข้าร่วมกิจกรรมที่เหมาะสมตามความสนใจและความถนัด การสอนซ่อมเสริมการฝึกทักษะการเรียนรู้ ทักษะการทำงาน ทักษะชีวิตและสังคมการจัดหางาน การฝึกงาน การจัดทุนการศึกษา ฯลฯ

5. บริการติดตามและประเมินผล เพื่อติดตามนักเรียนที่สำเร็จการศึกษา และติดตามการดำเนินงานแนะแนวทั้งระบบเพื่อประเมินผลสำเร็จและการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นโดยมีวิธีการคือ การสังเกต สัมภาษณ์ จดหมายติดต่อ แบบสอบถาม และแบบประเมินต่าง ๆ

กระบวนการแนะแนวทางการศึกษาจึงเป็นการจัดระบบการทำงานแนะแนวที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ตั้งแต่บริการสำรวจข้อมูล บริการสนเทศ บริการให้คำปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคลและบริการติดตามและประเมินผล

การปฏิบัติงานแนะแนวในสถานศึกษา แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การจัดบริการแนะแนวอย่างเป็นระบบ โดยมีบริการครบ 5 ประการและครอบคลุมงานแนะแนวทั้ง 3 ประเภท ทั้งนี้จะต้องมีการกำหนดผู้รับผิดชอบอยู่ในโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนและต้องมีโครงการ แผนงาน งบประมาณที่แสดงถึงการปฏิบัติงานที่ต่อเนื่องทั้งป

2. การจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตร ที่กำหนดให้สถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ซึ่งแบ่งเป็นกิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมนักเรียน) และถือเป็นส่วนสำคัญในการจบหลักสูตร

3. การประยุกต์ใช้หลักการและกระบวนการแนะแนว ในการจัดหลักสูตรและพัฒนาการเรียนการสอน การปกครองดูแลเด็กที่เนนผู้เรียนเป็นสำคัญ

สรุปว่า งานแนะแนวเป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจและสั่งการเป็นผู้ที่ควรริเริ่มและสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการจัดบริการแนะแนว แก้ปัญหาและให้คำปรึกษาแก่บุคลากรในสถานศึกษา อำนวยความสะดวกและเป็นแกนกลางในการประสานงานกับทุกฝ่าย ครูแนะแนวเป็นบุคลากรผู้รับผิดชอบโดยตรง เป็นผู้จัดทำ

โครงการ แผนการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้คำปรึกษาแก่นักเรียน ครู ผู้ปกครองในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน สอนครูที่ปรึกษาและครูทั่วไป จะช่วยกิจกรรมแนะแนว โดยการดูแล แก้ปัญหาเด็กในความรับผิดชอบโดยรวมมือกับผู้ปกครองและชุมชนในการดูแล สอดส่องและจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน การแนะแนวทางการศึกษาจะเกิดประโยชน์และผล ต่อการพัฒนาผู้เรียนก็ด้วยความร่วมมือของทุกฝ่าย โดยมีครูแนะแนวเป็นผู้รับผิดชอบในการพัฒนางาน

11.ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

เสาวภาคย์ ธนะนาวานุกูล (2550 : 36) การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นข้อ กำหนดการปฏิบัติงานของครูผู้สอนเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ได้คุณภาพ ตามมาตรฐานผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ ความสามารถมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตร กำหนดและเป็นที่ยังพอใจของสังคม การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจึงเป็นสภาพที่พึงประสงค์ ทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณซึ่งแสดงโดยประสิทธิภาพของโรงเรียนในการพัฒนานักเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 กำหนดไว้ในหมวด 6 ว่าด้วยเรื่องมาตรฐานและการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไว้ ดังนี้

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก

ระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 48 ใหหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร การศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จึงเป็นการพัฒนาคุณภาพเพื่อที่จะบงบอกวา สถานศึกษาจัดการศึกษามีมาตรฐาน โดยมีผู้ให้การรับรองซึ่งจะต้องเชื่อถือได้ หลังจากได้ตรวจสอบ คุณภาพ แล้ว มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ ดังนี้

บรรจง จันทมาศ (2541 : 58) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กิจกรรมหรือการปฏิบัติใดๆ ที่หากได้ดำเนินการตามระบบและแผนที่วางไว้ จะทำให้เกิดความเชื่อมั่น

โตวาโตผลงานมีคุณภาพตรงตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ นั่นคือ การปฏิบัติงานทั้งหมดตามระบบและแผนที่วางไว้อย่างเคร่งครัด เพื่อให้โตมาซึ่งความเชื่อมั่นว่าผลิตภัณฑ์หรือบริการนั้นเป็นคุณภาพที่ต้องการภายใต้สภาพแวดล้อมและปัจจัยในกระบวนการผลิตที่มีการควบคุมอย่างถูกต้องและเป็นระบบ ซึ่งอาจเขียนเป็นสมการได้ ดังนี้

$$QA. = Qc.+Qau.+Qas$$

เมื่อ QA. = การประกันคุณภาพ (Quality Assurance)

Qc. = การควบคุมคุณภาพ (Quality Control)

Qau. = การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Auditing)

Qas. = การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment)

อรุณ จันทวานิช (2542 : 10) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อสร้างความมั่นใจได้ว่าสถานศึกษาจะสามารถจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานโดยนักเรียนหรือผู้สำเร็จการศึกษาจะต้องมีความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะต่าง ๆ ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 7) ได้กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา คือ การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน และผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวมว่า การดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด การประกันคุณภาพการศึกษาจึงมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการ “ป้องกัน” ไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพและผลผลิตไม่มีคุณภาพ

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปว่าการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการที่กำหนดมาตรฐานไว้เพื่อให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนให้ตรงตามมาตรฐานที่กำหนด โดยมีคุณภาพเป็นตัวกำหนดความน่าเชื่อถือและการได้รับการยอมรับจากผู้ปกครองและชุมชนรวมทั้งได้รับการประเมินจากภายนอกว่ามีมาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

องค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยกระบวนการพัฒนาที่สำคัญ 3 ส่วน ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา (Quality Control) คือ กระบวนการพัฒนาหรือแนวทางการดำเนินงานเพื่อการเข้าสู่คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การกำหนดมาตรฐานการศึกษา (Education Standards) เป็นการดำเนินงานเพื่อให้ได้มาตรฐานการศึกษาทั้งด้านผลผลิต (Output) กระบวนการ (Process) และปัจจัย Input) ซึ่งจะใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษา

1.2 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา เป็นการดำเนินงานเพื่อพัฒนาปัจจัยทางการศึกษา ต่างๆ ที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้ประกอบด้วยการดำเนินงานในเรื่องต่อไปนี้

- (1) การพัฒนาครูเข้าสู่มาตรฐานวิชาชีพ
- (2) การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเข้าสู่มาตรฐานวิชาชีพ
- (3) การพัฒนาศึกษานิเทศก์เข้าสู่มาตรฐานวิชาชีพ
- (4) การพัฒนาผู้บริหารการศึกษาเข้าสู่มาตรฐานวิชาชีพ
- (5) การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ
- (6) การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน
- (7) การสนับสนุนปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2. การตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพการศึกษา (Internal Quality Audit and intervention) คือ กระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินงานเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศ (Information) ในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย การดำเนินงาน 3 ขั้นตอนคือ

2.1 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา เป็นการดำเนินงานเพื่อประเมินความก้าวหน้าของการจัดการศึกษา โดยให้สถานศึกษาประเมินตนเอง (School Self Evaluation) เพื่อการปรับปรุงและพัฒนา แล้วจัดทำรายงานผลการจัดการศึกษาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

2.2 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อตรวจสอบและควบคุมคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดจัดทำรายงานผลการจัดการศึกษาเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

2.3 การกำหนดมาตรฐานการปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาเป็นการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อใช้มาตรการต่างๆ ในการปรับปรุงและส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

3. การประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (Quality Accreditation) หมายถึง กระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินงานในการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นการดำเนินงานของสำนักงานรับรองมาตรฐาน

และประเมินคุณภาพการศึกษา หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง สำหรับสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินจะได้ใบรับรองมาตรฐานการศึกษา หรือคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานที่ให้การรับรองและให้สถานศึกษาเฝ้าระวังรักษาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาตลอดระยะเวลาที่ให้การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน

1. โครงสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

โครงสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ควรดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

- 1.1 การศึกษาและการเตรียมการ
- 1.2 การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา
- 1.3 การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา
- 1.4 การตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน
- 1.5 การพัฒนาและการปรับปรุง
- 1.6 การเตรียมการรับการประเมินจากหน่วยงานที่รัฐกำหนด

2. หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2.1 การจัดโครงสร้างการบริหารจัดการในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2.2 การแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยกำหนดอำนาจและ หน้าที่ ดังนี้

(1) กำหนดแนวทางและวิธีดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

(2) กำกับ ติดตาม ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

(3) แต่งตั้งคณะบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวนและรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2.3 จัดระบบสารสนเทศภายในสถานศึกษาที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2.4 กำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาที่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.5 จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงหลักการและกรอบคลุมเรื่องต่อไปนี้

(1) แผนยุทธศาสตร์ที่ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์ปัญหา และความจำเป็น อย่างเป็นระบบและมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับ

(2) กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายและภาพความสำเร็จของการพัฒนาอย่าง ต่อเนื่อง ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

(3) กำหนดวิธีการดำเนินงานที่มีหลักวิชา หรือผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ให้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริม การเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากรและการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

(4) กำหนดแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ

(5) กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคนรวมทั้งผู้เรียนรับผิดชอบและดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

(6) กำหนดบทบาทหน้าที่ และแนวทางการให้บริการ และการมีส่วนร่วมของบิดา มารดา ผู้ปกครอง และชุมชนในการดำเนินงาน

(7) กำหนดงบประมาณ และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

2.6 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การกำกับ ติดตามการดำเนินงาน อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

2.7 การตรวจสอบ ทบทวนและรายงานการดำเนินงานโดยคณะกรรมการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม เช่นการสังเกตพฤติกรรม และกระบวนการทำงาน กระบวนการจัดการเรียนการสอน การสอบถามการสัมภาษณ์ การพิจารณาหลักฐานร่องรอยการปฏิบัติงาน ตัวอย่างผลงาน และแฟ้มสะสมผลงาน แบบสอบถาม แบบทดสอบและแบบวัดมาตรฐาน เป็นต้น โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่องนำไปปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา จัดใหญ่เรียนทุกคนในทุกระดับชั้นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลักที่เป็นสาระพื้นฐานและคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยมีเครื่องมือที่มีมาตรฐาน

2.8 จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยระบุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา พร้อมหลักฐานข้อมูล และผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน คือ การจัดระบบโครงสร้างองค์กร เกณฑ์การประเมินและตัวชี้วัด เพื่อรองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายใน

สถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามระบบการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และมีการติดตาม ตรวจสอบการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยการประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่นๆ ในเขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษา และการประเมินคุณภาพการศึกษาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา จะเป็นการประเมินตนเองของสถานศึกษาตามมาตรฐานของคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะสร้างความมั่นใจให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากรของโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมเชื่อมั่นได้ว่าโรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจึงเป็นกระบวนการในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและรองรับการประกันคุณภาพโดยการตรวจสอบขององค์กรภายนอกว่าโรงเรียนมีมาตรฐาน

12. ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ หมายถึง การวางแผน การสำรวจความ ต้องการในการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านวิชาการแก่ชุมชน และส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวิชาการระหว่างผู้เรียนกับชุมชนรอบข้าง รวมทั้งมีการติดตาม ประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชนเป็นการนำแนวทางในการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เป็นระบบกลุ่มซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อกันอันจะก่อให้เกิดความร่วมมือรวมใจ รับผิดชอบงานของกลุ่ม ในระดับประเทศรัฐบาลให้ความสำคัญในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ในด้านการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 29 กำหนดให้สถานศึกษารวมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษา อบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชนสถานศึกษาและชุมชนจึงต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในฐานะที่สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่อบรม ให้ความรู้แก่เยาวชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรทำหน้าที่ในการส่งเสริมความรู้แก่ชุมชนด้วย

ความหมายของชุมชน

พินิจดา วีระชาติ (2542 : 42) ให้ความหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการ แก่ชุมชนว่า คือการสร้างความสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ก็เพื่อโรงเรียนรู้จักชุมชนดีขึ้นในแง่ที่สามารถค้นหา และใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาและในเวลาเดียวกันก็ให้ชุมชนมีความรู้สึกที่ดีต่อโรงเรียนนพดล เจนอักษร (2546 : 6) กล่าวว่าชุมชน คือกลุ่มคนที่พำนักอยู่ในพื้นที่เดียวกันหรือต่างพื้นที่ก็ได้ ที่มารวมตัวกัน โดยมีวัตถุประสงค์ใดประสงค์หนึ่งรวมกัน มีความตระหนักในเอกลักษณ์ของตน และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ทั้งนี้โดยจะรูปแบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติและระบอบอุปถัมภ์ หรือมีความสลับซับซ้อนทางสังคม และสิ่งแวดล้อมเพียงใด ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของชุมชนนั้น

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปว่าชุมชนคือกลุ่มคนที่อยู่รวมกันในอาณาบริเวณเดียวกันและมีความสัมพันธ์ในลักษณะของความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมด้วยกันในเขตพื้นที่นั้น การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชนเป็นการทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีการแลกเปลี่ยนระหว่างครู ผู้เรียนและชุมชน ซึ่งอาจทำได้โดยการเรียนรู้นอกห้องเรียน และการเรียนรู้แบบกัลยาณมิตรต่อกัน เป็นความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรที่ดีต่อกัน ครูกับชุมชนในท้องถิ่นได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ในแหล่งเรียนรู้ซึ่งอาจเป็นสถานที่ วัตถุ สิ่งของหรือบุคคลในท้องถิ่น

บทบาทของโรงเรียนในการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน มีดังนี้

1. ศึกษา สำรวจความต้องการและสนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน
2. จัดบริการให้ความรู้ ทักษะ เทคนิค ส่งเสริมแนวความคิด เพื่อการพัฒนาทักษะวิชาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นและชุมชน เช่น จัดประชุม อบรมสัมมนา ตลาดนัดทางวิชาการ ตลาดนัดอาชีพ
3. การส่งเสริมให้ชุมชน ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนรวมในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา เช่นการเปิดโรงเรียนสู่ชุมชน การเชิญเขาร่วมงานนิทรรศการทางวิชาการ
4. การส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคลในท้องถิ่นและชุมชน เช่น การจัดตั้งศูนย์แหล่งเรียนรู้ในชุมชน การนำชมแหล่งเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ สถานศึกษามีส่วนในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และสังคมแห่งความรู้โดยเป็นแหล่งบริการทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคนในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

13.ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น

การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น หมายถึง การส่งเสริมให้ครูและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการระหว่างสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา และนอกเขตพื้นที่การศึกษา และใช้สถานศึกษาเป็นแหล่งประสานสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่นๆ

การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่นความร่วมมือเป็นการรวมกันทำงาน เพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันในการประสานความร่วมมือทางด้านวิชาการ จะต้องเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านความรู้เกิดทักษะความสามารถในการรวมคิด ร่วมทำ และร่วมกันประเมินผลเพื่อให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ การประสานความร่วมมือเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างสมาชิกซึ่งจะทำให้เกิดความสำเร็จร่วมกันระหว่างสมาชิกโลกยุคปัจจุบันองค์กรต่าง ๆ ต้องมีการประสานความร่วมมือ เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานในเนื้องานเดียวกันหรือเนื้องานที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เนื่องจากสถานศึกษามีการให้บริการทางด้านวิชาการเป็นหลัก ดังนั้น การพัฒนาวิชาการของสถานศึกษาควรจะได้มีการประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและหน่วยงานอื่นที่ทำหน้าที่ในด้านการจัดการศึกษาการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงานที่เป็นสถานศึกษาอื่น ควรมีลักษณะ ดังนี้

1. การประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองท้องถิ่นที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับสูงกว่า การศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่การศึกษาในระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ซึ่งเป็นการประสานความร่วมมือทั้งในชุมชนพื้นที่ใกล้เคียง ในเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกัน ในเขตต่างพื้นที่การศึกษาและในต่างประเทศ

2. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรอื่น ๆ ที่มีส่วนในการจัดการศึกษาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ทั้งในประเทศและต่างประเทศความสำคัญของการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการระหว่างสถานศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาให้การศึกษาก้าวหน้าไปในทิศทางเดียวกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 30) กล่าวไว้ว่า การประสานความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น มีแนวทางการปฏิบัติดังนี้

1. ประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งบริเวณใกล้เคียง ภายในเขตพื้นที่การศึกษาและต่างเขตพื้นที่การศึกษา

2. สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การประสานความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น ทั้งสถานศึกษาที่เป็นของรัฐและเอกชน รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จัดการศึกษา และการสร้างเครือข่ายของความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อปรับปรุงและพัฒนางานวิชาการอย่างต่อเนื่อง

14. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานศึกษา ประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

สถานศึกษาเป็นองค์กรที่เป็นที่คาดหวังในสังคมในด้านการให้ความรู้และอบรมเยาวชนให้เป็นผู้มีคุณธรรมคู่กับความรู้ เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข ปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้ แต่บทบาทของสถานศึกษาเริ่มเปลี่ยนไปเมื่อมีการปฏิรูปการศึกษาปรัชญาของการศึกษายุคใหม่จึงมิใช่อยู่ในห้องเรียนและโรงเรียนเพียงเท่านั้น แต่การศึกษามีได้ทั้งในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยซึ่งหลักการศึกษาส่งเสริมให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและอุดมการณ์ที่สำคัญของการศึกษาคือการการสร่างสังคมให้เป็น สังคมแห่งการเรียนรู้

การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานศึกษา ประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา หมายถึง การวางแผนการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา โดยการจัดนิทรรศการแสดงผลงานทางวิชาการของนักเรียนและครู และมีการเชิญบุคคลภายนอก ผู้ปกครอง หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ร่วมสถาบันการศึกษาอื่นเข้ามาดูผลงานของโรงเรียน รวมถึงมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันที่จัดการศึกษาโดยใช้สื่อต่าง ๆ เช่น วารสารโรงเรียน เอกสารคู่มือต่าง ๆ สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 38) กำหนดให้สถานศึกษาดำเนินการประสานความร่วมมือช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ทั้งบริเวณใกล้เคียง ภายในเขตพื้นที่การศึกษา ต่างเขตพื้นที่การศึกษา สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ควรดำเนินการ ดังนี้

1. สำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการในการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2. ส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาวิชาการและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

3. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 31) กล่าวไว้ว่า การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษา มีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

1. สำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการในการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2. ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาวิชาการและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

3. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

สรุปได้ว่า การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการ แก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา เป็นการสำรวจและการศึกษาข้อมูลของการจัดการศึกษาความต้องการในการขอรับการสนับสนุนทางวิชาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

15.ด้านการจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา

การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา หมายถึง การศึกษาและวิเคราะห์ระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา จัดทำร่างระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน ตลอดจนตรวจสอบและประเมินผลการใช้ระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษาและนำไปแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมต่อไป

การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 31) กำหนดไว้ว่า การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา มีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

1. ต้องศึกษาและวิเคราะห์ระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับรู้และถือปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน
2. จัดทำร่างระเบียบ และแนวปฏิบัติ เกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษาเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องของทุกฝ่ายรับรู้และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน
3. ตรวจสอบร่างระเบียบและแนวปฏิบัติ และดำเนินการแก้ไขปรับปรุง
4. นำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการไปสู่การปฏิบัติ
5. ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้ระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ และนำไปแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมต่อไป

16.ด้านการคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา

การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา หมายถึง การที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกันศึกษา วิเคราะห์ คัดเลือกหนังสือเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีคุณภาพให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อเป็นหนังสือแบบเรียนที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งตรวจสอบพิจารณาคุณภาพหนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน และปรับปรุง พัฒนา คัดเลือกแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษาในทันสมัยอยู่เสมอ

ในการคัดเลือกหนังสือและแบบเรียนเพื่อใช้เป็นแบบเรียนในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาควรศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 32) กล่าวไว้ว่า การคัดเลือกหนังสือและแบบเรียน มีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์ และคัดเลือกหนังสือเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีคุณภาพ ให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อเป็นหนังสือแบบเรียนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
2. จัดทำหนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนในสถานศึกษา
3. ตรวจสอบพิจารณาคุณภาพหนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

17.ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง การกำหนดนโยบายวางแผนในเรื่องการจัดการและพัฒนาสื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ให้ข้อเท็จจริงเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้น

โดยเฉพาะหาแหล่งสื่อที่เสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งนิเทศติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในการจัดหา ผลิต ใช้และพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา

สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาด้านวิชาการ เพราะ เป็นสื่อกลางในการทำใหญ่เรียนเกิดการเรียนรู้โดยมีประสิทธิภาพ ทำให้การเรียนการสอนน่าสนใจ ขึ้น มีผู้ให้ความสนใจเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนไว ดังนี้

กิดานันท์ (2548:100) ได้กล่าวไว้ว่า “สื่อการสอน” หมายถึง สื่อใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นเทปบันทึกเสียง สไลด์ วิดยู โทรทัศน์ วีดิทัศน์ แผนภูมิ รูปภาพ ฯลฯ ซึ่งเป็นวัสดุบรรจุเนื้อหา เกี่ยวกับการเรียนการสอน หรือเป็นอุปกรณ์เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาจากวัสดุสิ่งเหล่านี้เป็นวัสดุอุปกรณ์ ทางกายภาพที่นำมาใช้ในเทคโนโลยีการศึกษา เป็นสิ่งที่ใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับทำให้อาจารย์สอนของผู้สอนส่งไปถึงผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ผู้สอนวางไว้ได้เป็นอย่างดี

เอกวิทย์ (2545:238) ได้กล่าวไว้ว่า สื่อการสอน หรือ สื่อการเรียนการสอน เมื่อก่อนนี้ จะใช้คำว่าสื่อทัศนอุปกรณ์ (สื่อ+ทัศน+อุปกรณ์) โดยจะประกอบไปด้วย วัสดุและเครื่องมือซึ่ง การศึกษาคนคว่าในทางด้านนี้จะเรียกว่าสื่อทัศนศึกษาสื่อการสอน ตรงกับภาษาอังกฤษว่า instructional media บางคนเรียกสื่อการสอนว่า สื่อการเรียนการสอนหรือสื่อการเรียน บางทีเรียกว่าสื่อการศึกษาที่มี จะเรียกชื่อวอย่างไรก็ตาม จะมีจุดมุ่งหมายเหมือนกันคือ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ นั้นเอง ความหมายของสื่อการเรียนการสอนได้มีนักเทคโนโลยีทางการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ชัยยงค์ (2543 อ้างถึงใน เอกวิทย์, 2545:238) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สื่อการสอน หมายถึง วัสดุ (สิ่งสิ้นเปลือง) อุปกรณ์ (เครื่องมือที่ไม่ผูกพันไปตาย) และวิธีการ (กิจกรรมละครเกม การทดลอง ฯลฯ) ที่ใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่งหรือถ่ายทอดความรู้ เจตคติ อารมณ์ ความรู้สึก ความสนใจ ทัศนคติ และ ค่านิยม) และทักษะไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รัฐกรณ์ (2543:40) สื่อการสอน หมายถึง ตัวกลางที่จะช่วยนำและถ่ายทอดข้อมูล ความรู้จากครูผู้สอนหรือจากแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียน เป็นสิ่งช่วยอธิบายและขยายเนื้อหาบทเรียน ใหญ่เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาโดยง่ายขึ้น เพอบรรลุถึงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542 : 117) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่เป็นพาหนะหรือสื่อที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่บรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนการสอน และตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ดียิ่งขึ้นหรือเร็วยิ่งขึ้นพฤติกรรมการเรียนรู้จากสื่อของผู้เรียนทำให้เกิดประสิทธิผลในการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนี้

การอ่าน เกิดประสิทธิภาพการเรียนรู้ ร้อยละ 10

การได้ยิน เกิดประสิทธิภาพการเรียนรู้ ร้อยละ 207

การเห็น เกิดประสิทธิภาพการเรียนรู้ ร้อยละ 30

การเห็นและได้ยิน เกิดประสิทธิภาพการเรียนรู้ ร้อยละ 50

การพูด เกิดประสิทธิภาพการเรียนรู้ ร้อยละ 70

การพูดและการไต่ทำ เกิดประสิทธิภาพการเรียนรู้ ร้อยละ 90

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปว่า สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา เป็นเครื่องมือหรือช่องทาง สำหรับทำให้การถ่ายทอดความรู้ของครูถึงผู้เรียนและทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือจุด มุ่งหมายที่วางไว้เป็น อย่างดี และยังเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นข้อมูล สารสนเทศในการสืบค้นความรู้ การส่งเสริมการผลิตการนำเสนอ นวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ ประโยชน์และพัฒนาการเรียนรู้เป็นการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ตามแนวการปฏิรูป การศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและส่งเสริมการเรียนรู้ที่ไม่จำเป็นต้องอยู่ในห้องเรียนตลอดเวลา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 33) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนการสอน และการบริหารงานวิชาการ
2. ส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนด้วยตัวเอง
3. จัดหาสื่อและเทคโนโลยี เพื่อใช้ในการเรียนการสอนและพัฒนางานทางด้านวิชาการ
4. ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนการสอนและพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครั้ว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น
5. ประเมินผลการพัฒนาโดยใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

สรุปได้ว่า การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เป็นการศึกษา วิเคราะห์การใช้สื่อ และเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มีการส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเอกชนสอน ศาสนาอิสลาม พอจะสรุปได้ดังนี้

ฟาริด เตชะมาหมัด (2550) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งรายด้านและโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ยกเว้นด้านการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน และด้านการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาที่พบว่าการดำเนินงานในระดับมาก

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการมีดังนี้

2.1 งานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า โรงเรียนควรบูรณาการหลักสูตรอิสลามศึกษาให้มีความกระชับและลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา จัดให้มีการสลับคาบเรียนระหว่างวิชาศาสนาและวิชาสามัญ และควรจัดอบรมความรู้เพิ่มเติมให้กับครูผู้สอน

2.2 งานพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พบว่า ควรจัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดและฝึกให้ผู้เรียนได้ค้นหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเอง ยกเว้นกลุ่มวิชาศาสนาที่เกี่ยวข้องกับหลักศรัทธาและอัลกรุอัน ตลอดจนจัดทำประวัติการเรียนและคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล

2.3 งานวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน พบว่า ควรจัดให้มีคณะกรรมการวัดผลประเมินผล เน้นการวัดจากสภาพจริงของผู้เรียน ควรจัดให้มีการอบรมเพื่อพัฒนางานวัดผลอย่างสม่ำเสมอ วัดผลเป็นระยะๆอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีการซ่อมเสริมแก่ผู้เรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน ด้วยกิจกรรมที่มุ่งเสริมองค์ความรู้แก่ผู้เรียน

2.4 งานประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา พบว่า ควรเร่งสร้างความตระหนักแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพในระดับหน่วยงานภายในสถานศึกษา ปรับปรุงและพัฒนาแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ชัดเจน จัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพและจัดสรรความรับผิดชอบโครงการและกิจกรรมต่างๆ ให้แก่บุคลากรตามความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ

2.5 งานพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พบว่าควรจัดตั้งสื่อเพื่อส่งเสริมให้ครูทุกคนได้ใช้สื่อ จัดให้มีบุคลากรเพื่อดูแลงานสื่อ มีการจัดทำทะเบียนและดูแลโรงเรียนควรจัดฝึกอบรมให้ครูสามารถผลิตสื่อบางอย่างได้เอง

2.6 งานพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ พบว่า ควรให้ความสำคัญกับแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้มากที่สุด ห้องสมุด สหกรณ์ แปลงเกษตร บริการสืบค้นข้อมูลข่าวสารทางอินเทอร์เน็ต ฯลฯ จัดทัศนศึกษาภาคการศึกษาละ 1 ครั้งต่อห้องเรียน

2.7 งานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่า ควรจัดให้งานวิจัยเป็นขอบข่ายของงานวิชาการ ตั้งคณะกรรมการวิจัย จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ กำหนดให้ผู้บริหารและครูมีผลงานวิจัย จัดประกวดและมอบรางวัลให้กับผู้วิจัยและผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างในการทำวิจัย

2.8 งานส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทางวิชาการ พบว่า ควรสนับสนุนให้ครูสอนศาสนา ให้มีความรับผิดชอบต่องานส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทางวิชาการ ดำเนินการสำรวจความต้องการด้านวิชาการของชุมชน สนับสนุนให้ครูสอนศาสนาได้ออกเทศนาต่อชุมชนในวาระต่างๆเชิญผู้นำชุมชนด้านต่างๆเข้ามาเป็นคณะกรรมการดำเนินงานส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทางวิชาการ จัดบริการความรู้แก่ชุมชน จัดนิทรรศการทางวิชาการให้แก่ชุมชน จัดกิจกรรมต่างๆร่วมกัน เช่น การจัดอบรม ศึกษาดูงาน

เสวภาคย์ ณะวานกุล (2550) ได้ศึกษาเรื่องสภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า

(1) สภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

(2) การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรีเขต 1 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ในภาพรวมพบว่าขนาดของโรงเรียนที่แตกต่างกันมีสภาพการบริหารงานวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาความแตกต่างตามขนาดของโรงเรียน 4 ขนาด พบว่า 1) โรงเรียนขนาดกลาง มีสภาพการบริหารงานวิชาการ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 2) โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่มีสภาพการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่า โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) โรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดกลางมีสภาพการบริหารงานวิชาการ ด้านการนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

มาลัย จันทรนิล (2551) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารงานวิชาการ ระดับปฐมวัย ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่ การศึกษาตาก เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ปัญหาการบริหารงานวิชาการ ระดับปฐมวัย ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปาน กลาง 3. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ ระดับปฐมวัย ของโรงเรียนเอกชน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 พบว่า 3.1 ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า โรงเรียนควรดำเนินการดังนี้ จัดกิจกรรมให้ครูได้มีความรู้ ความสามารถในการวิเคราะห์เอกสาร หลักสูตร จัดอบรมทางวิชาการให้ครูได้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร แนวการจัด ประสบการณ์ และแผนการจัดประสบการณ์โดยใช้งบประมาณของโรงเรียน 3.2 ด้านการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนควรดำเนินการดังนี้ ครูจัดสภาพแวดล้อม ภายในและ ภายนอกห้องเรียน จัดให้มีมุมต่างๆ ตามความเหมาะสม มีแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมและ ประสบการณ์ จัดกระบวนการเรียนรู้โดยยึดเด็กเป็นสำคัญ 3.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนควรดำเนินการดังนี้ สำรวจความต้องการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอนของ ครูผู้จัก ผลิต รู้จักใช้ รู้จักจัดหาสื่อ และเก็บรักษาสื่อ 3.4 การวัดและประเมินพัฒนาการ พบว่า โรงเรียนควร ดำเนินการดังนี้ จัดประชุม อบรม สัมมนาให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการวัด และประเมินพัฒนาการของนักเรียน มีการกำกับ ติดตาม และนิเทศ การวัดและประเมินผลการเรียน การสอนของครู 3.5 ด้านห้องสมุด พบว่า โรงเรียนควรดำเนินการดังนี้ จัดให้มีห้องสมุดหรือมุมหนังสือ ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับจำนวนนักเรียน จัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ที่จำเป็นสำหรับห้องสมุด และ แต่งตั้งครูทำหน้าที่รับผิดชอบห้องสมุด 3.6 ด้านการนิเทศการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนควร ดำเนินการดังนี้ วางแผน การนิเทศ ภายในให้เหมาะสมและเป็นระบบ โดยศึกษาสภาพปัจจุบัน และ ปัญหาการจัดการศึกษา แต่งตั้งครูให้เป็นคณะกรรมการการนิเทศภายใน จัดทำปฏิทินปฏิบัติการ นิเทศ จัดเตรียมเอกสาร วัสดุ อุปกรณ์สำหรับการนิเทศ 3.7 ด้านการอบรมทางวิชาการ พบว่า โรงเรียนควรดำเนินการดังนี้ จัดทำแผนการพัฒนาคณาจารย์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว มีการ ประเมินผลการพัฒนาคณาจารย์

มูฮำมัดนาเซ สามะ (2552) ได้ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลาม ศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาตามความเห็นของครูสอนอิสลามศึกษาใน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าสภาพการจัดการเรียนการสอนอิสลาม ศึกษาตามความเห็นของครูสอนอิสลามศึกษา ด้านการวางแผนการสอนด้านสื่อการเรียนการสอน อยู่

ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการดำเนินการสอน และด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก และปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาตามความเห็นของครูสอนอิสลามศึกษาในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

2. สภาพการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา ตามความเห็นของครูอิสลามศึกษาที่มีตำแหน่งการปฏิบัติหน้าที่ และวุฒิการศึกษาสามัญและศาสนาแตกต่างกัน มีทัศนคติไม่แตกต่างกัน ยกเว้นครูที่มีเพศต่างกันมีทัศนคติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา ตามความเห็นของครูอิสลามศึกษาที่มีเพศ และวุฒิการศึกษาสามัญและศาสนาแตกต่างกัน มีทัศนคติไม่แตกต่างกัน ยกเว้นครูที่มีตำแหน่งการปฏิบัติหน้าที่ต่างกันมีทัศนคติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3. ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา พบว่าปัญหาที่พบบ่อยมากที่สุดคือด้านสื่อการเรียนการสอนงบประมาณมีไม่เพียงพอในการที่จะผลิตสื่อให้มีความหลากหลาย และทันสมัย จากปัญหาดังกล่าวได้รับข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขคือ ควรจัดสรรงบประมาณอย่างต่อเนื่องให้เพียงพอต่อความต้องการและให้มีการอบรมการผลิตสื่อและวิธีการใช้สื่ออย่างถูกวิธี

สังคม สมฤทธิ์ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนภูซางวิทยาคม อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ผลการศึกษาโดยภาพรวมพบว่า

สภาพการปัจจุบันการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1.ด้านหลักสูตรสถานศึกษา ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ปัญหาที่พบบ่อยที่สุด คือ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจ เรื่องการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้

2.ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ปัญหาที่พบบ่อยที่สุด คือ ครูผู้สอนยังไม่เปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้ โดยยังจัดการเรียนการสอนแบบเดิมและยังไม่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.ด้านสื่อวัตกรรมการเรียนรู้พบว่าในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ การผลิตสื่อวัตกรรมการมีงบประมาณไม่เพียงพอ

4.ด้านการวัด ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเทียบโอนผลการศึกษา

5.ด้านการนิเทศภายในพบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ขาดการวางแผนในการกำหนดนโยบายการนิเทศ

6.ด้านการวิจัยชั้นเรียน พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ครูและบุคลากรในสถานศึกษาไม่มีความรู้เข้าใจการทำวิจัยในชั้นเรียน

7.ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ การจัดโครงสร้างสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ การจัดโครงสร้างสถานศึกษาเพื่อรองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในไม่ชัดเจน

8.ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ การจัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งเรียนรู้แก่ครูและสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง

9.ด้านการแนะแนวการศึกษา พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ การสร้างเครือข่ายการแนะแนวการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

10.ด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานด้านวิชาการของสถานศึกษา

11.ด้านการประสานและความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถาบันอื่น พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวและองค์กรอื่น

12.ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ การสำรวจความต้องการในการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคลครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

วารภรณ์ อริยธนพล (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาโดยภาพรวมพบว่า

1. สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด ได้ ด้านการบริหารการเรียนการสอนส่วนด้านที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

2. ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีปัญหามากที่สุด ได้แก่ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่วนด้านที่มีปัญหาน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการบริหารการประเมินผลการเรียน

3. การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน ยกเว้น ด้านการบริหารการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนในเขตอำเภอเมืองกับโรงเรียนนอกเขตอำเภอเมือง ทั้งโดยภาพรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน

4. การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ พบว่า โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกันทุกด้าน ยกเว้นด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนในเขตอำเภอเมืองกับโรงเรียนนอกเขตอำเภอเมือง พบว่า โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารหลักสูตร และด้านการบริหารการเรียนการสอน ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

5. แนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา 3 อันดับแรกในแต่ละด้านดังนี้

5.1 ปัญหาด้านการวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้

- 1) ควรลดภาระงานด้านอื่น ให้ครูสอนวิชาเดียวแต่หลายห้อง
- 2) เผยแพร่ผลงานการวิจัยทางวารสาร เว็บไซต์ (Websites) ของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- 3) โรงเรียนควรจัดอบรม ประชุมปฏิบัติการ เพื่อให้ความรู้เรื่องการทำวิจัยให้กับครู

5.2 ปัญหาด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี มีแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้

- 1) ให้ซ่อมแซมสื่อที่มีอยู่ จัดทำประดิษฐ์ขึ้นเองโดยใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น ยิมโรงเรียน หน่วยงานอื่น
- 2) โรงเรียนควรจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปี
- 3) โรงเรียนควรสำรวจสื่อที่เป็นบุคคล แหล่งการเรียนรู้ จัดทำทะเบียนฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำแผนการบริการ นำนักเรียนไปทัศนศึกษา เชิญวิทยากรชุมชนมาให้ความรู้

5.3 ปัญหาด้านการนิเทศการศึกษา มีแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้

- 1) จัดอบรมให้ความรู้วิธีการนิเทศแบบตัวต่อตัว (Coaching) ดำเนินการนิเทศโดยหัวหน้ากลุ่ม หัวหน้าแผนก หัวหน้าฝ่าย
- 2) ใช้เวลาในช่วงเช้า พักเที่ยง หลังเลิกเรียนโดยการพูดคุยให้คำแนะนำ
- 3) ควรจัดอบรมให้ความรู้ให้กับบุคลากรในโรงเรียน หรือประชุมปฏิบัติการ

อัสมาวาตี ดอเลาะ (2554) ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการนิเทศงานวิชาการของผู้บริหารตามทัศนะของหัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า

1. กระบวนการนิเทศงานวิชาการของผู้บริหารตามทัศนะของหัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี ทั้งในภาพรวมและแต่ละชั้นพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาแต่ละชั้นโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ชั้นการวางแผน ชั้นการนำ และชั้นการควบคุม

2. กระบวนการนิเทศงานวิชาการของผู้บริหารตามทัศนะของหัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานีที่รับผิดชอบหลักสูตรต่างกัน โดยภาพรวมมี ทัศนะไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาแต่ละชั้นพบว่า หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการที่รับผิดชอบ หลักสูตรต่างก็มีทัศนะต่อกระบวนการนิเทศงานวิชาการของผู้บริหารในชั้นการวางแผนแตกต่างกัน อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และกระบวนการนิเทศงานวิชาการของผู้บริหารตามทัศนะของหัวหน้า ฝ่ายบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานีที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ มีขนาดแตกต่างกันมีทัศนะไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหากการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศงาน วิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี พบว่าผู้นิเทศยังขาดความรู้ และประสบการณ์ในการนิเทศงานวิชาการและขาดคู่มือและเครื่องมือเกี่ยวกับการนิเทศที่ทันสมัย จากปัญหาดังกล่าวได้รับข้อเสนอแนะในการแก้ไข คือ ควรมีการอบรมเกี่ยวกับการนิเทศหรือให้ผู้ นิเทศที่มีความชำนาญแนะนำเกี่ยวกับการนิเทศและจัดทำคู่มือที่เหมาะสมและทันสมัยอย่างต่อเนื่อง

สมปอง เส็งดอนไพร (2555) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการ บริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในสังกัดเทศบาลเมืองพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีความคิดเห็น เกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพในสถานศึกษา ด้านการ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล การศึกษาตามลำดับ ส่วนด้านการนิเทศการศึกษาและด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ทางการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

นิลวรรณ วัฒนา (2556) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี มีการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี จำแนกตาม ประสบการณ์การทำงาน และ

ที่ตั้งโรงเรียนพบว่า มีสภาพการบริหารงานวิชาการโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตาม สถานภาพและรูปแบบการจัดชั้นเรียน พบว่า มีสภาพปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการโดยรวมไม่แตกต่างกัน

3. การศึกษาปัญหา พบมากที่สุดด้านบุคลากรขาดความรู้ในการบริหารงานวิชาการ รองลงมา คือ ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร บุคลากรขาดทักษะในการปฏิบัติงาน การขาดงบประมาณในการพัฒนา มีข้อเสนอแนะ คือ การจัดอบรม การทำคู่มือการปฏิบัติงาน การพัฒนาหลักสูตร การติดตามอย่างต่อเนื่องโดยศึกษานิเทศก์ และการระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนมาสนับสนุนการบริหาร

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็น หลักสำคัญของการจัดการศึกษาในแต่ละสถานศึกษา ซึ่งมีหลักสำคัญที่ขาดมิได้อยู่ 4 ด้าน ด้วยกันคือ ด้านหลักสูตร ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อ เทคโนโลยี การเรียนการสอนและด้านการวัดผล และประเมินผล ซึ่งในงานวิจัยส่วนใหญ่ได้ให้ความสำคัญกับขอบข่ายทั้ง 4 ด้าน ดังกล่าว โดยได้นำมา ตั้งไว้เป็นประเด็นต้นๆเพื่อศึกษาวิจัย รวมถึงงานวิจัยส่วนใหญ่พบว่างานหลักทั้ง 4 ด้านนี้ มีปัญหาอยู่ในระดับต้นๆ ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องก็ควรคำนึงถึงประเด็นหลักใน 4 ด้านนี้ให้มากเพื่อนำไปสู่การพัฒนาวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป